

**POVEĆANJE RAZLIKA U RAZVIJENOSTI
REGIJA – POSLJEDICE GLOBALIZACIJE**

SIROMAŠNI JOŠ SIROMAŠNIJI

- **polarizirani razvoj svijeta** – bogati sjever i siromašni jug; bogato središte a siromašna periferija država
 - najbogatijima je porasla vrijednost dohotka, dok se siromašnjijima smanjila od 1970-ih do 1990-ih
- **OPĆI STUPANJ RAZVIJENOSTI** pokazuje zastupljenost pojedinog sektora djelatnosti u zaposlenosti i BDP-u
- **SOCIOEKONOMSKI RAZVOJ** svijeta ili naroda analizira se prema promjeni udjela aktivnog stanovništva u pojedinim sektorima djelatnosti u određenom razdoblju
- **POKAZATELJI RAZVIJENOSTI:**
 - životni standard
 - opće blagostanje
 - ljudska prava

BDP i ND – MJERE RAZVIJENOSTI

- **BDP i ND** služe za mjerenje **razvijenosti**
- **NACIONALNI DOHODAK (ND)** se mjeri tako da se od BDP-a oduzmu troškovi amortizacije i ulaganja
- **BDP i BDP/per capita** služe samo za uspoređivanje država, ali nisu dobri pokazatelji razvijenosti gospodarstva jer ne uzimaju u obzir ljudske i prirodne resurse
- **DRUŠTVENI (SOCIJALNI) pokazatelji razvijenosti:**
 - zdravlje, obrazovanje, prehrana, opskrba pitkom vodom, potrošnja energije, gustoća prometne mreže, broj učenika na 1 učitelja, broj liječnika na 100000 stanovnika, broj automobila na 1000 st., ljudska prava, jednakost spolova, kakvoća okoliša...

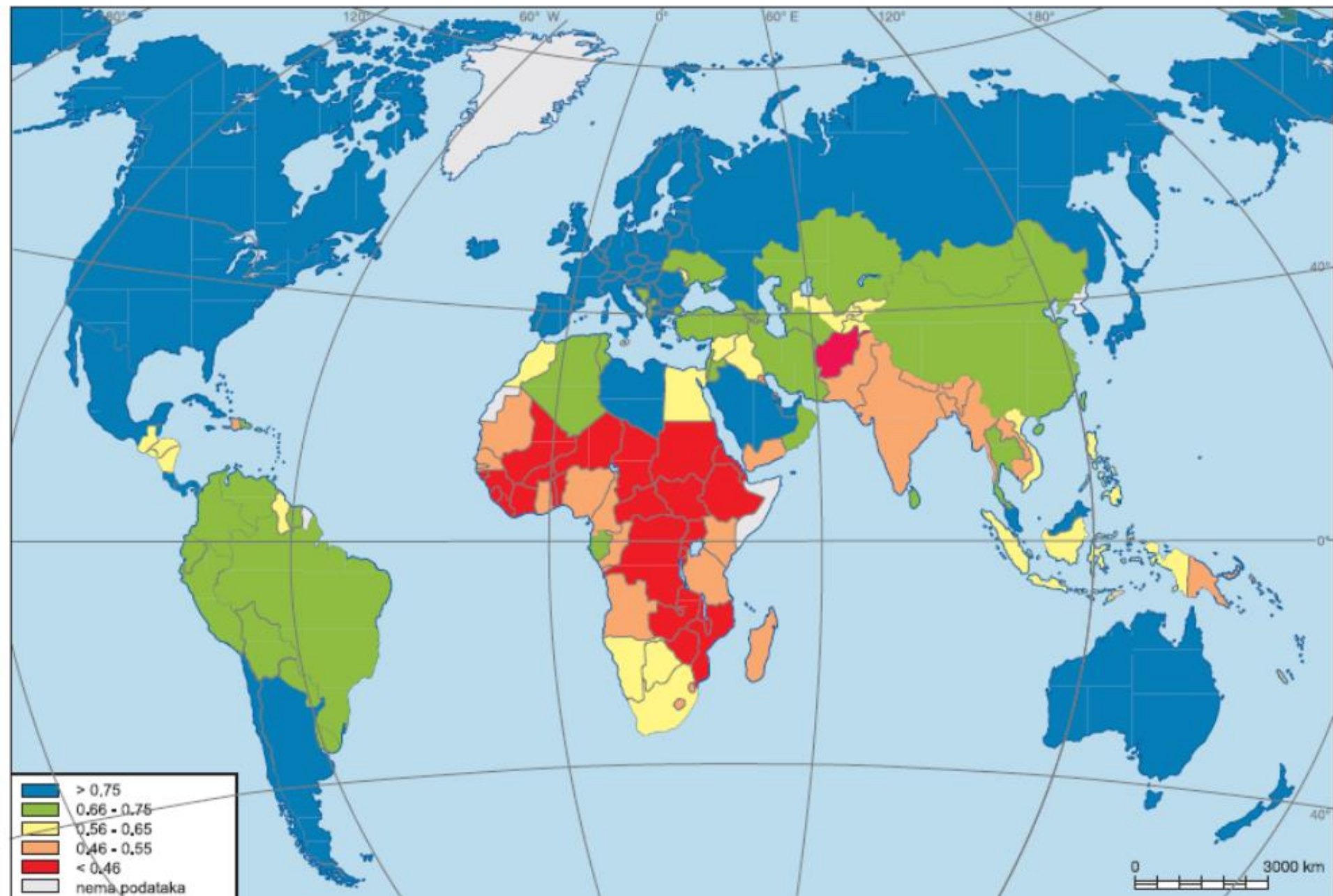
PQLI (Physical Quality of Life Index)

- **PQLI** (Physical Quality of Life Index) – **indeks kakvoće življenja**
 - srednja vrijednost triju obilježja:
 1. **pismenosti**
 2. **očekivanog trajanja života**
 3. **smrtnosti dojenčadi**
 - Hrvatska je na 33. mjestu (PQLI = 0.796)

HDI (Human Development Index)

- **HDI** (Human Development Index) – **indeks društvenog razvoja**
 - pokazatelj razvijenosti temeljem triju pokazatelja:
 1. očekivano trajanje života
 2. obrazovanje
 3. dohodak (BDP/per capita)
 - mjerilo: min. 0,001 – nerazvijene zemlje i max. 1 – razvijene zemlje)
 - Hrvatska je na 46. mjestu (0.831) prema HDI (2019. g)
 - *Slovenija – 25., BiH – 81.; Srbija – 66.*

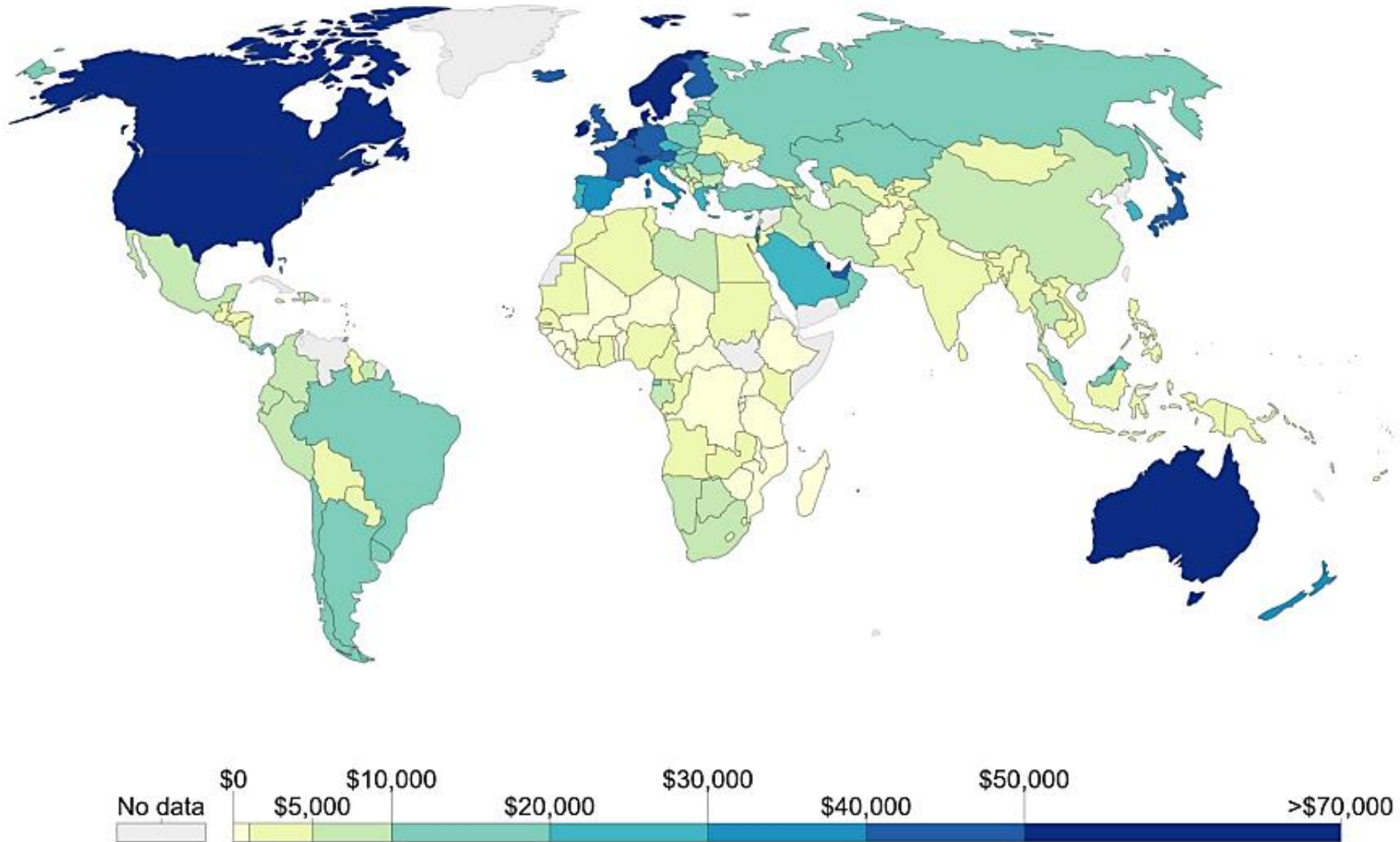
HDI (Human Development Index)

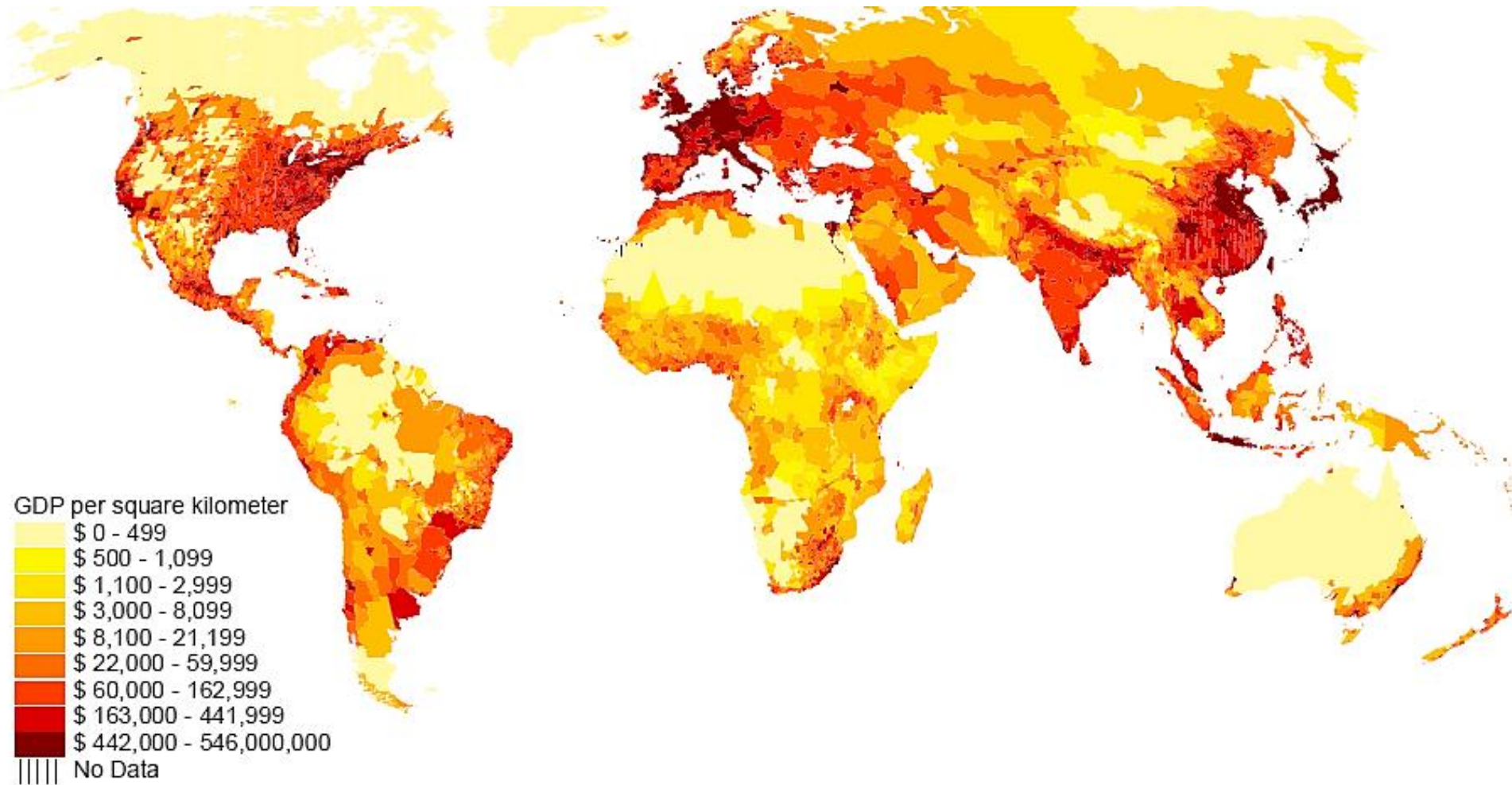
DRŽAVE PREMA DOHOTKU

- države po dohotku se dijele na **4 skupine** (prema Svjetskoj banci):
 1. države s **visokim** dohotkom - $\geq 12\,616$ USD
 2. **srednji viši** dohodak – $4\,086 - 12\,615$ USD
 3. **srednji niži** dohodak – $1\,036 - 4\,085$ USD
 4. države s **niskim** dohotkom - $\leq 1\,035$ USD
- vrijednosti se izražavaju i u **međunarodnim dolarima (ID)** i **pokazuje kupovnu moć stanovništva (PPP)**
 - 1 međunarodni dolar vrijedi u gospodarstvu neke države onoliko koliko vrijedi 1 USD u gospodarstvu SAD-a
- **Hrvatska** pripada državama s visokim dohotkom

BDP/per capita u USD (2017.)

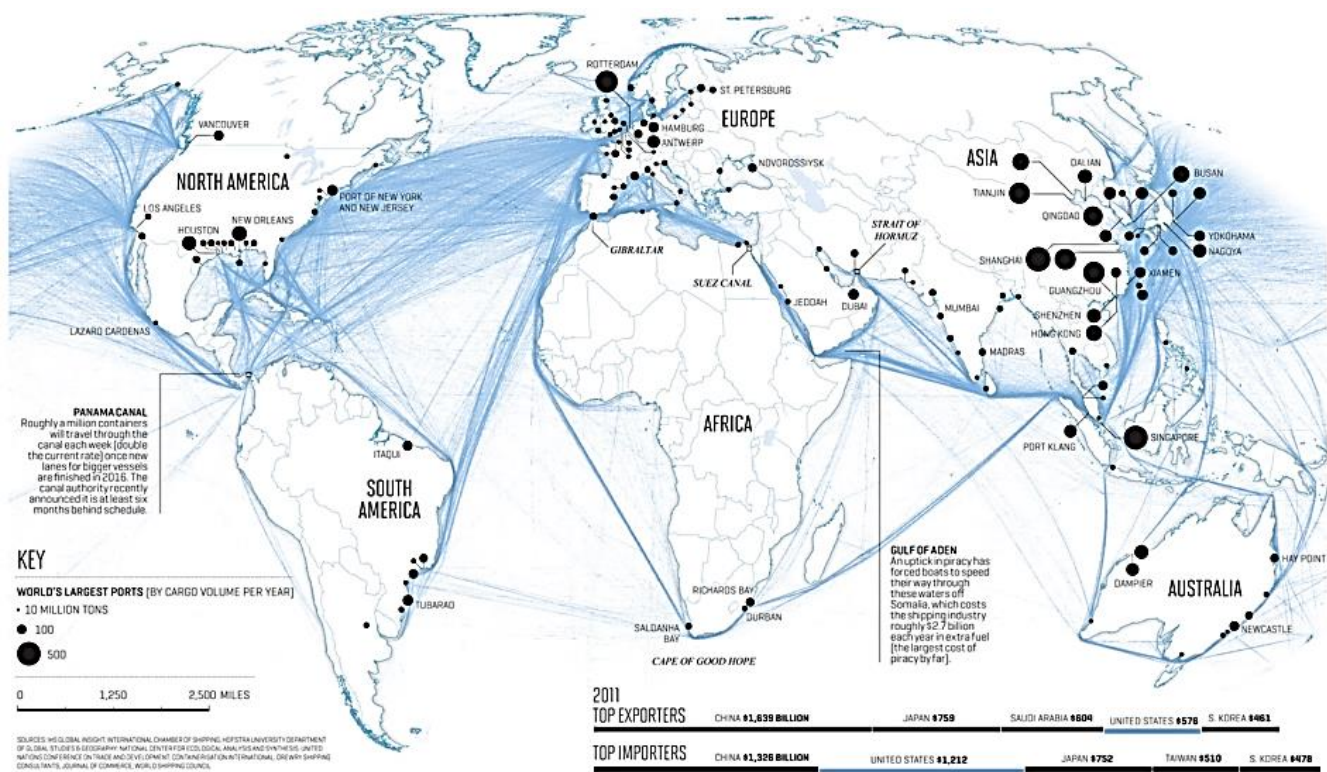

BDP na km²

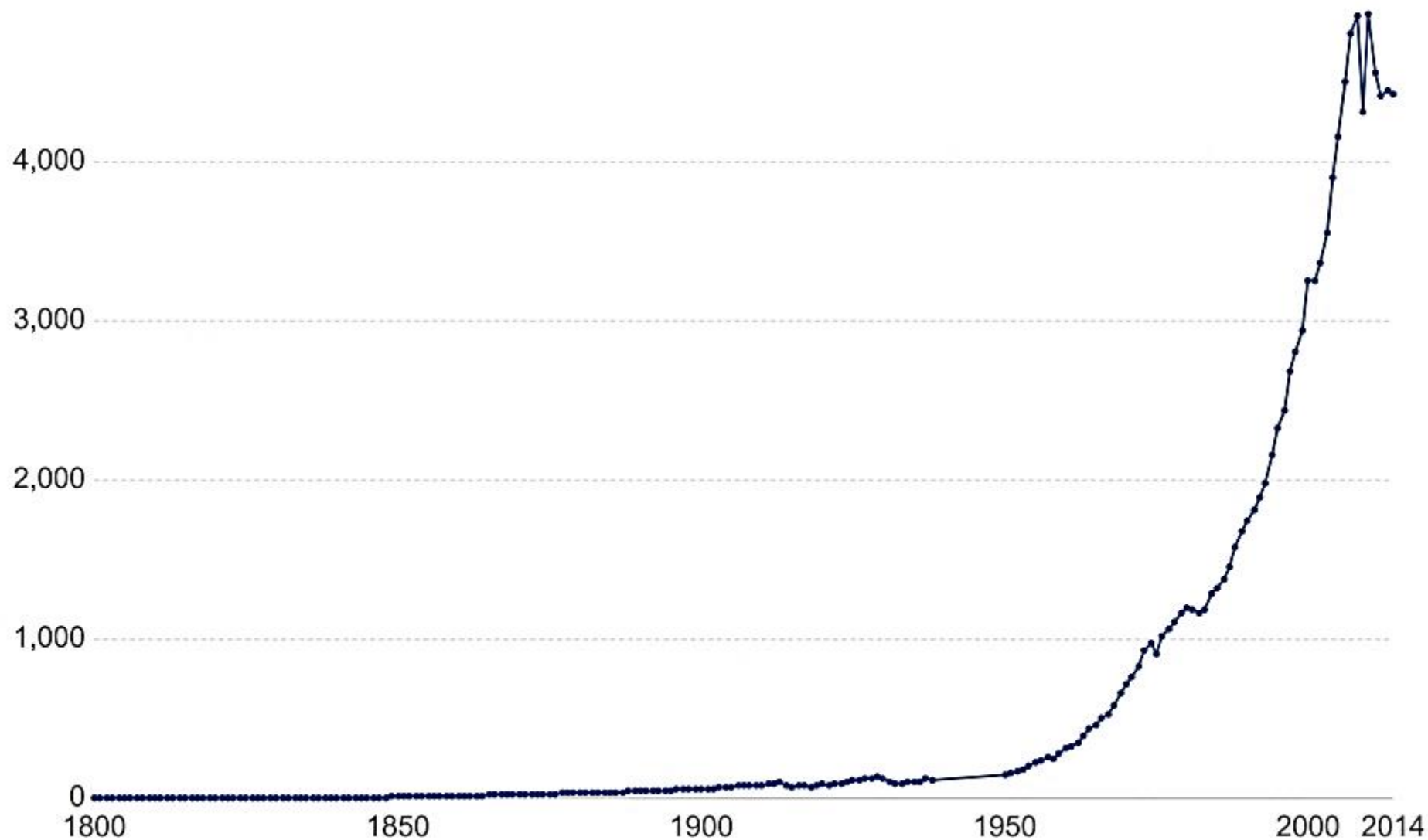
ZAGUBLJENI U GLOBALIZACIJI

- 2 do 3 mlrd. stanovnika na Zemlji je **isključeno iz globalne ekonomije (nevažni u globalnoj ekonomiji)**
 - Afrika južno od Sahare, seoska područja Kine, Indije i Latinske Amerike
 - MMF je 1980-ih i 1990-ih pokušao uključiti subsaharsku Afriku, ali je stanje učinio još gorim

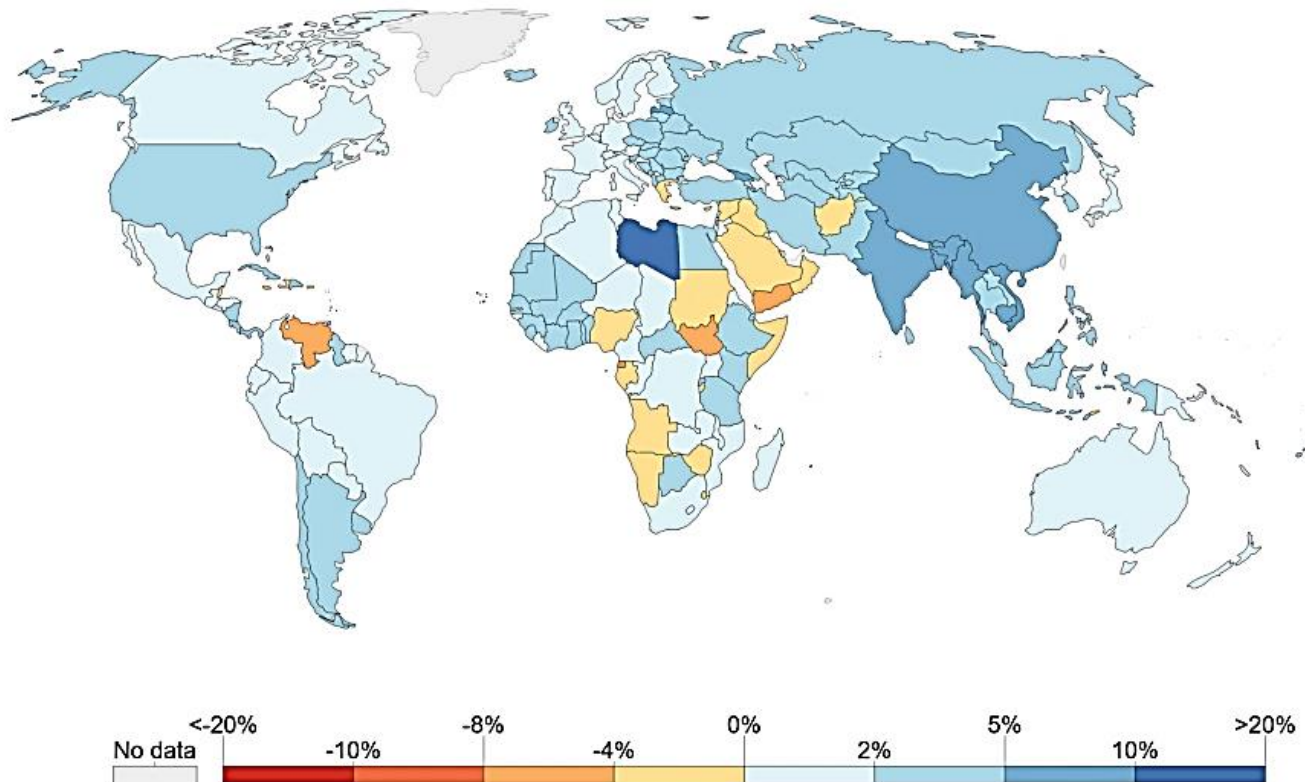
The value of global exports

Time series of value of world exports at constant prices, relative to 1913 (i.e. values correspond to world export volumes indexed at 1913=100)

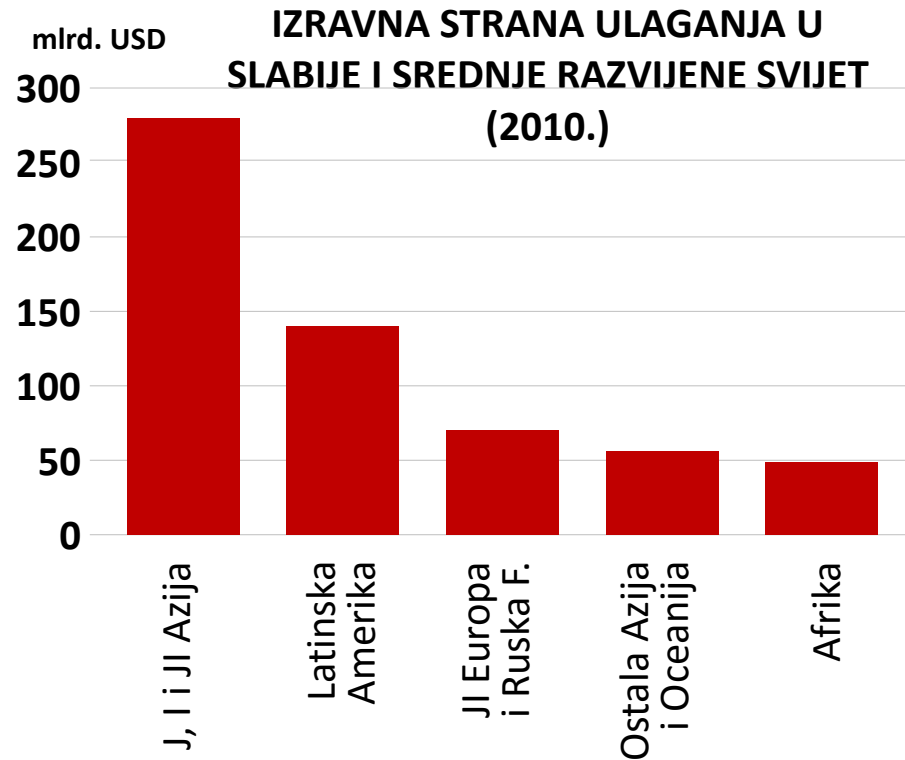
DOBITNICI U GLOBALIZACIJI

- 1990-ih godina razvijene zemlje imaju godišnji rast BDP-a od 2%
- slabije razvijene zemlje imale su rast od 5%, a skupina manje globaliziranih slabije razvijenih zemalja pad od 1%
- 1990-ih najveći rast su imale **Kina, Irska i Čile**
- početkom 21. st rast bilježe **Kina, Rusija, Meksiko, Brazil, JAR i Indija**

RAST BDP-a PO ZAPOSLENOJ OSOBI (2018.)

INDUSTRIJA SE SELI K JEFTINOJ RADNOJ SNAZI

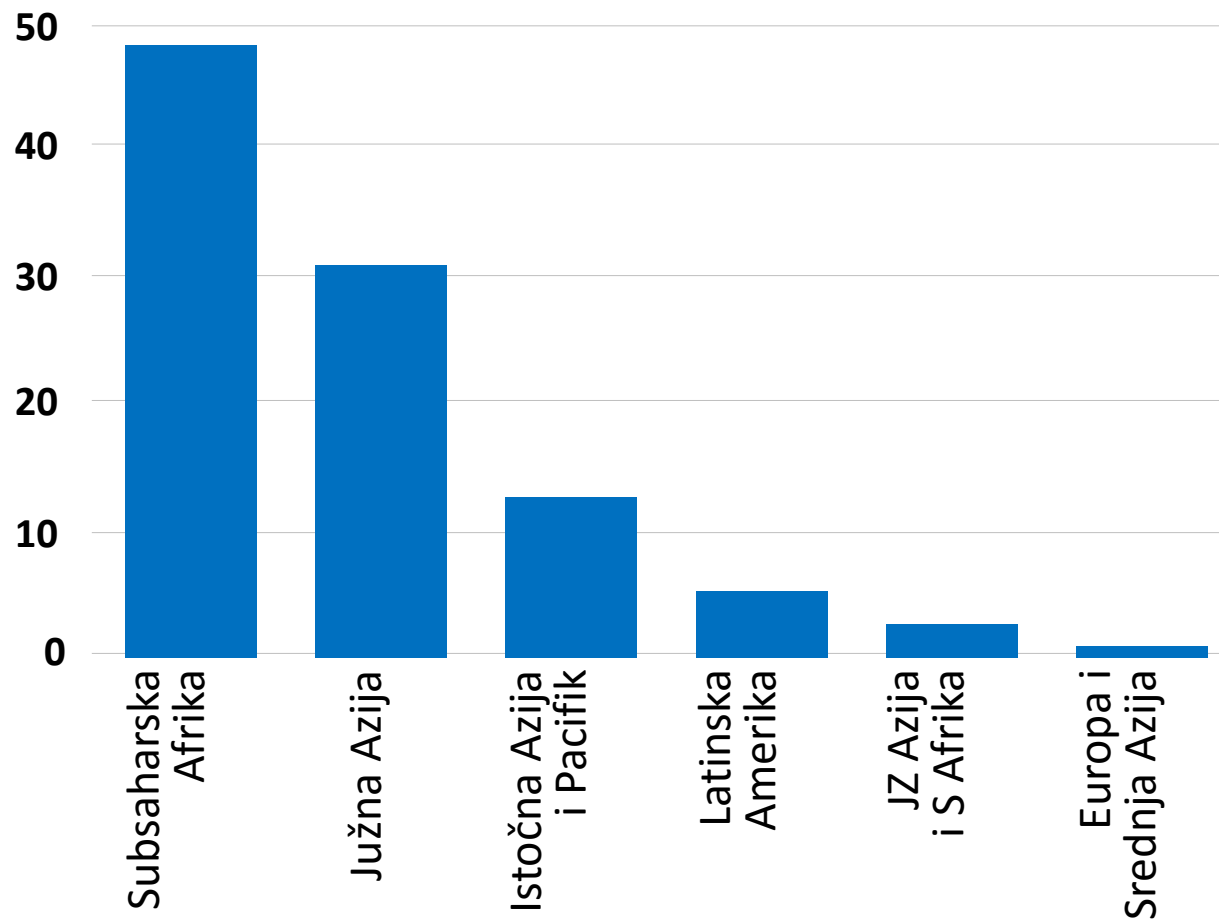
- povećana su **ulaganja u slabije i srednje razvijen zemlje**:
 - 1990. – **11%** svjetskih ulaganja
 - 2010. – **53%** svjetskih ulaganja
- istočna, južna i jugoistočna Azija, Latinska Amerika i postsocijalistička Europa

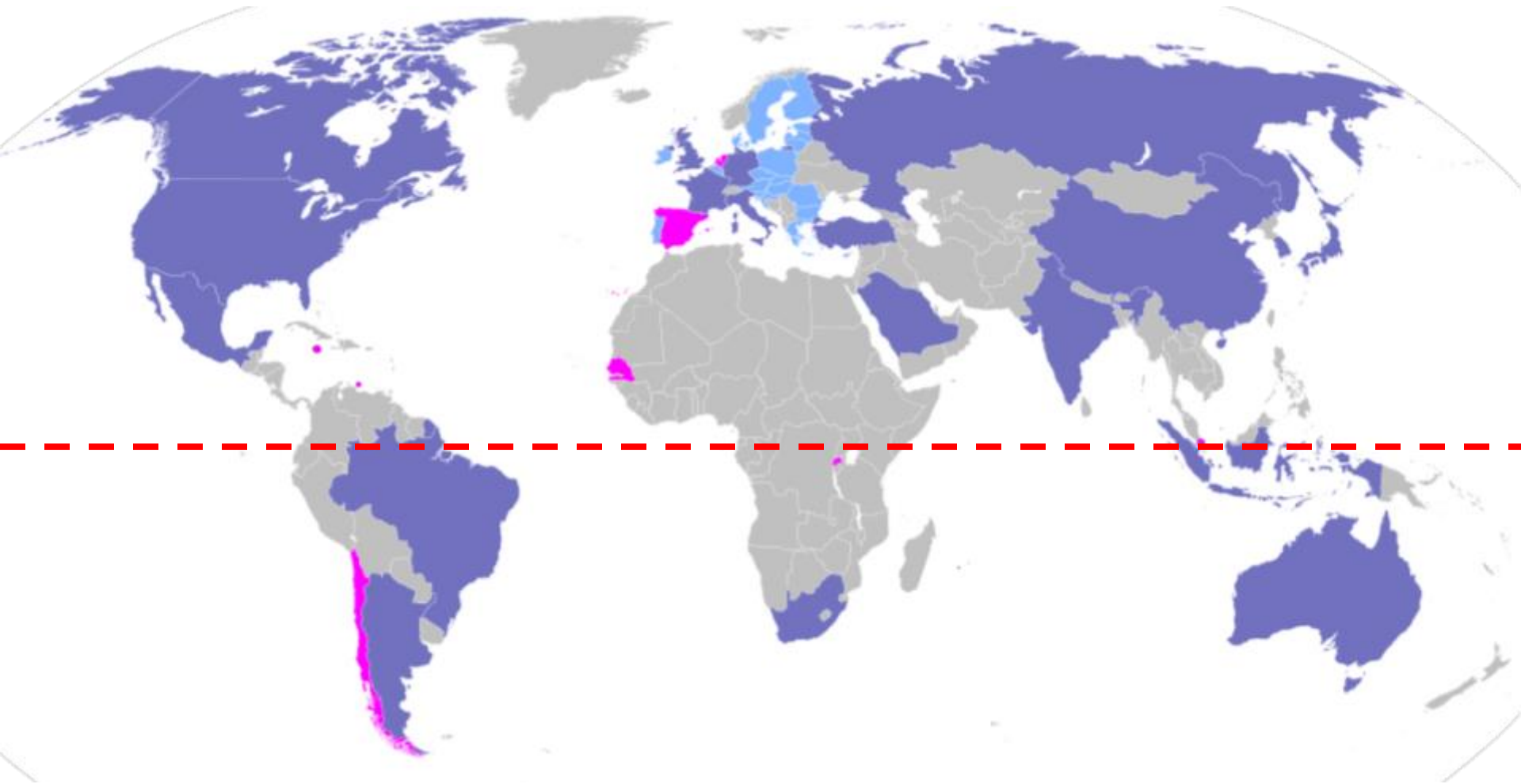
SMANJENJE SIROMAŠTVA

- **SIROMAŠNI LJUDI** – prema Svjetskoj banci, oni ljudi koji žive s manje od 2 USD/dan
- **IZRAZITO SIROMAŠNI LJUDI** – oni koji žive s manje od 1,90 USD/dan
- 2001. – na svijetu je bilo **1,1 mlrd. iznimno siromašnih ljudi**
- dolazak industrije i strana ulaganja značajno smanjuju broj siromašnih
 - primjer Kine – 1980-ih **preko 60%** st živjelo sa manje od 1 USD/dan; 2001. – **17%**
- iako se broj siromašnih smanjuje, povećava se jaz između siromašnih i bogatih

UDIO SIROMAŠNIH U UKUPNOM STANOVNIŠTVU (2010.)

posto

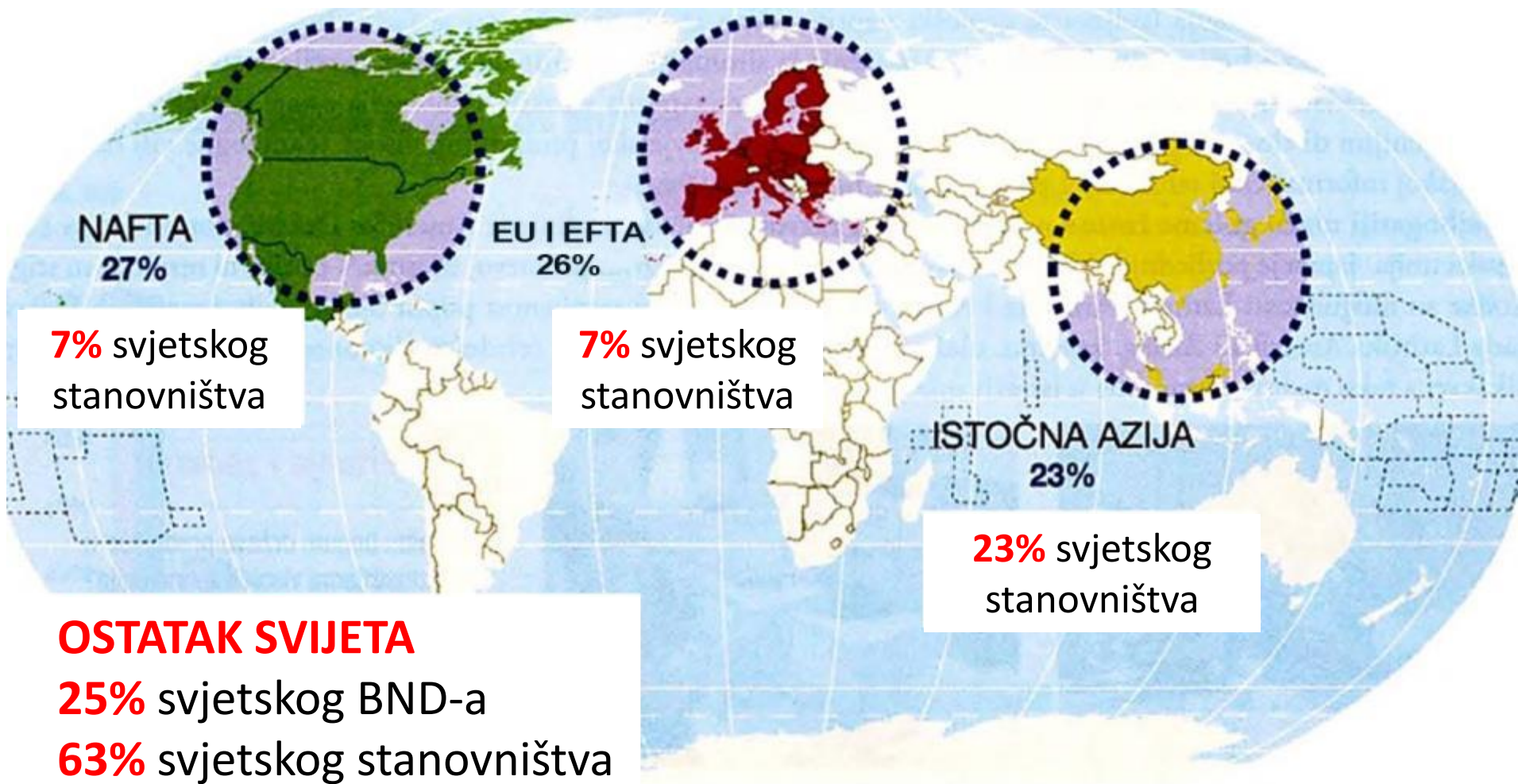

GOSPODARSKO-DRUŠTVENE SUPROTNOSTI SJEVERA I JUGA

NERAVNOMJERAN GOSPODARSKI RAZVOJ

- jače razvijene države: 68% svjetskog BND-a / 13% stanovništva
- slabije i srednje razvijene države: 32% svjetskog BND-a / 87% st.
- **3 jezgre svijeta** – **76%** svjetskog BND-a / **37%** svjetskog stanovništva
 - NAFTA – 27% svjetskog BND-a; 7% svjetskog stanovništva (2012.)
 - EU – zajedno s EFTA-om – 26% svjetskog BND-a; 7% svjetskog stanovništva (2012.)
 - istočna Azija – 23% svjetskog BND-a; 23% svjetskog stanovništva (2012.)
- ostatak svijeta ostvario je 25% svjetskog BND-a, a u njemu živi 63% svjetskog stanovništva

TRI JEZGRE SVIJETA

STALNE MIJENE GOSPODARSKE MOĆI

- prije 2. svj. rata **istočna Azija** je bila periferija – samo 6% svjetskog BND-a
- druga polovica 20. st – brzi gospodarski uspon **istočne Azije**
 - prvo se razvio **Japan**, a zatim **azijski tigrovi** pa **Kina** i na kraju **Vijetnam**
 - **azijski tigrovi** – Republika Koreja, Tajvan, Hong Kong, Singapur, Tajland, Malezija, Indonezija i Filipini
 - stoljeće Tihog oceana – radi porasta važnosti istočne Azije
 - **istočna Azija** je primjer **najbržeg gospodarskog rasta** nakon 2. svj. rata
- **područje bivšeg SSSR-a** – primjer **najbržeg ekonomskog pada** u svijetu u posljednjih 40 godina
 - SSSR – 1974. druga ekonomija svijeta – **7%** svjetskog BND-a;
 - 2003. – **1%**; 2013. – **3%** svjetskog BND-a

INCOME LEVEL 1

Number of people by income

LEVEL 2

LEVEL 3

LEVEL 4

2018

8 USD/day – 51%

32 USD/day – 14%

10.6%

EXTREME POVERTY

\$/day

0.2

0.5

1

2

5

10

20

50

100

200

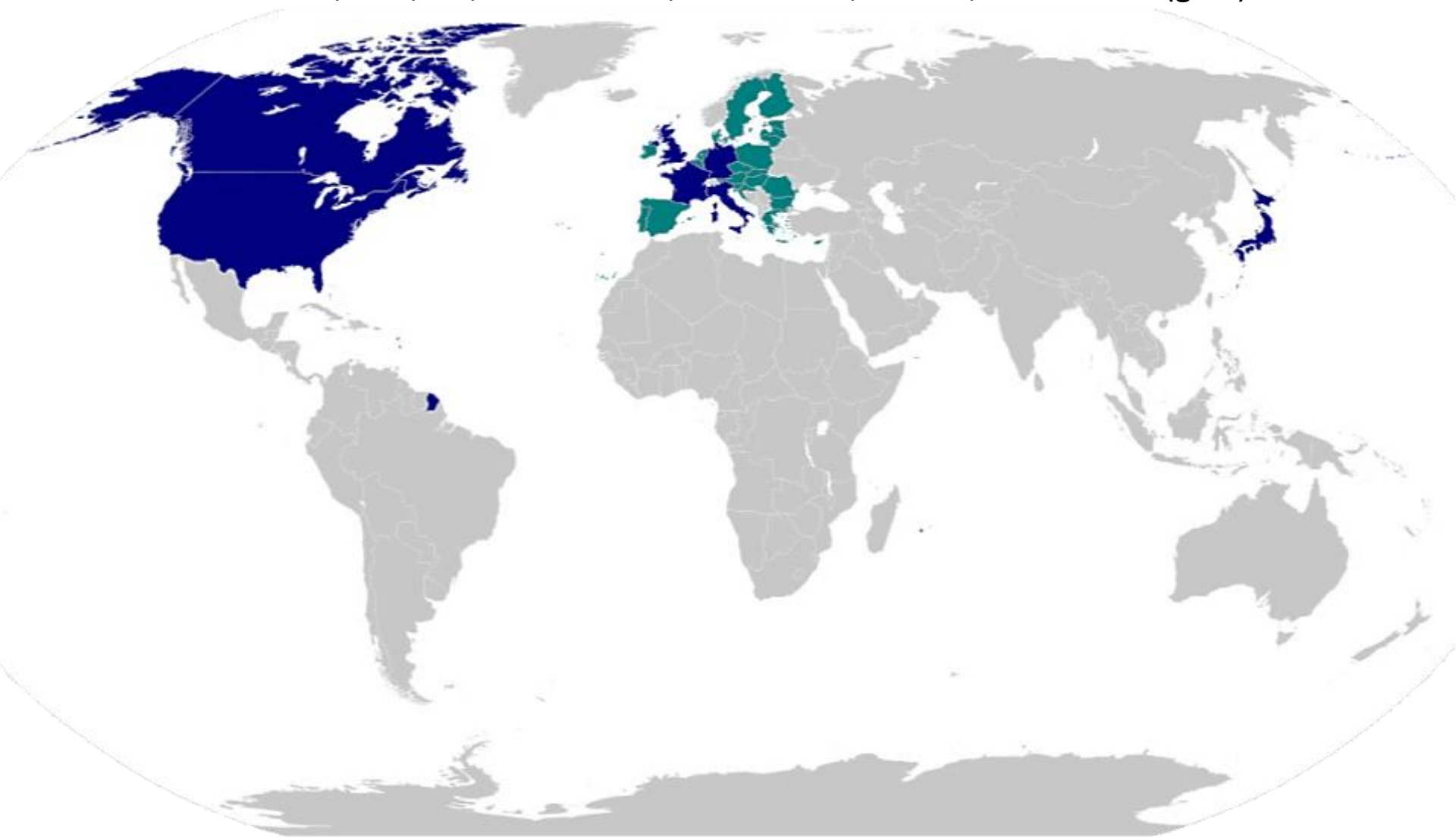
500

NAJRAZVIJENIJI SU SVE MOĆNIJI

- industrija koja se seli prema slabije razvijenom svijetu je **niže ili srednje razine tehnologije** – prljava i ekološki neprihvatljiva
- **industrija visokih tehnologija** ostaje strateški u razvijenim zemljama
 - **G7** → **više od 90%** udjela u proizvodnji **visoke tehnologije** i **oko 80%** udjela u svjetskoj **informatičkoj** tehnologiji
 - *Kanada, SAD, UK, Francuska, Njemačka, Italija i Japan*
 - **11%** svjetskog stanovništva / oko **50%** svjetskog BND-a
- najveća **ulaganja u istraživanje i razvoj** u bogatim zemljama **SAD, Japan i EU**
 - Latinska Amerika i Afrika zajedno ulažu 1/40 (**2,5%**) onoga što ulaže SAD

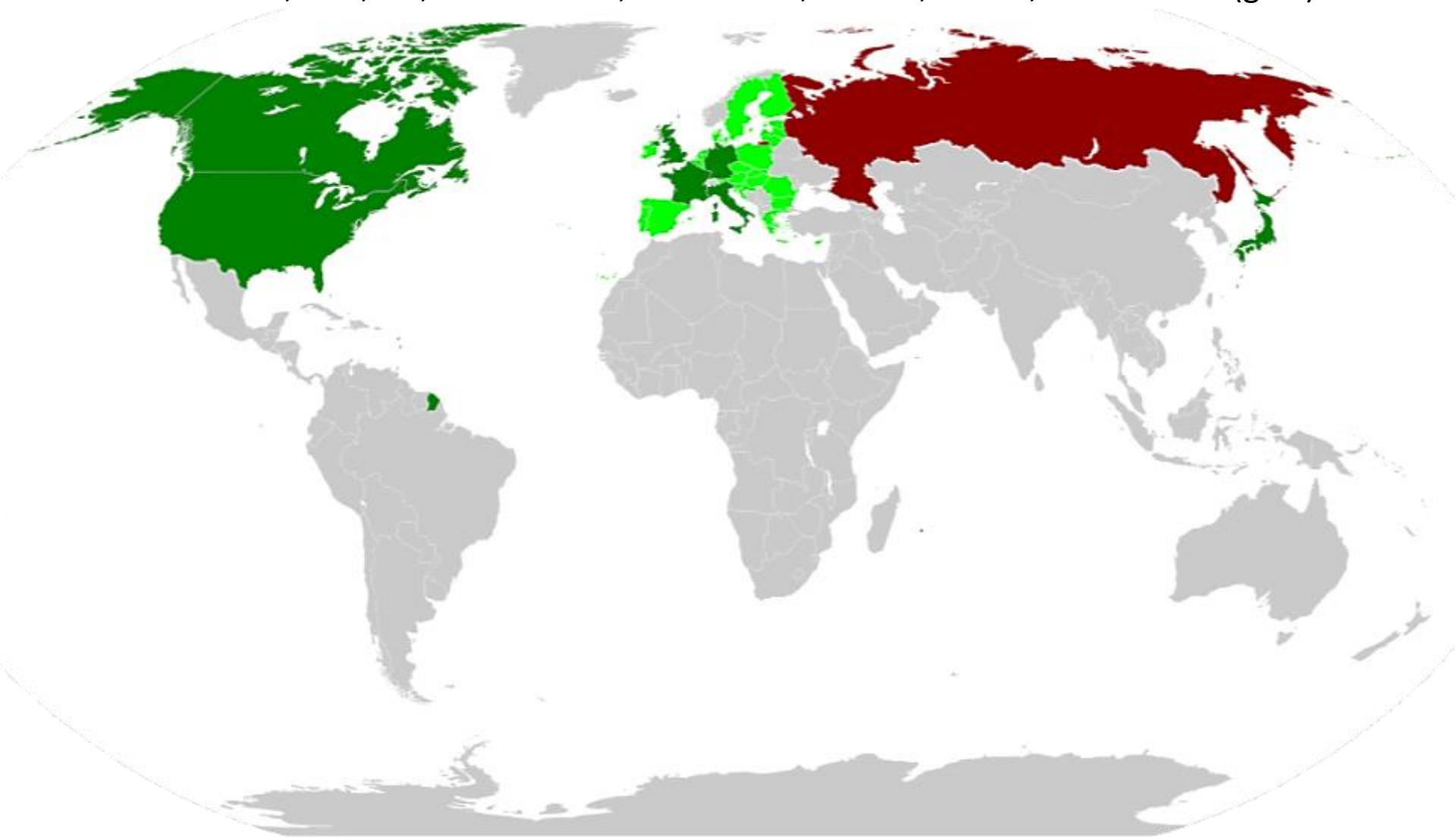
G7 – 11% stanovništva / 50% svjetskog BND-a

KANADA, SAD, UK, FRANCUSKA, NJEMAČKA, ITALIJA, JAPAN + EU (gost)

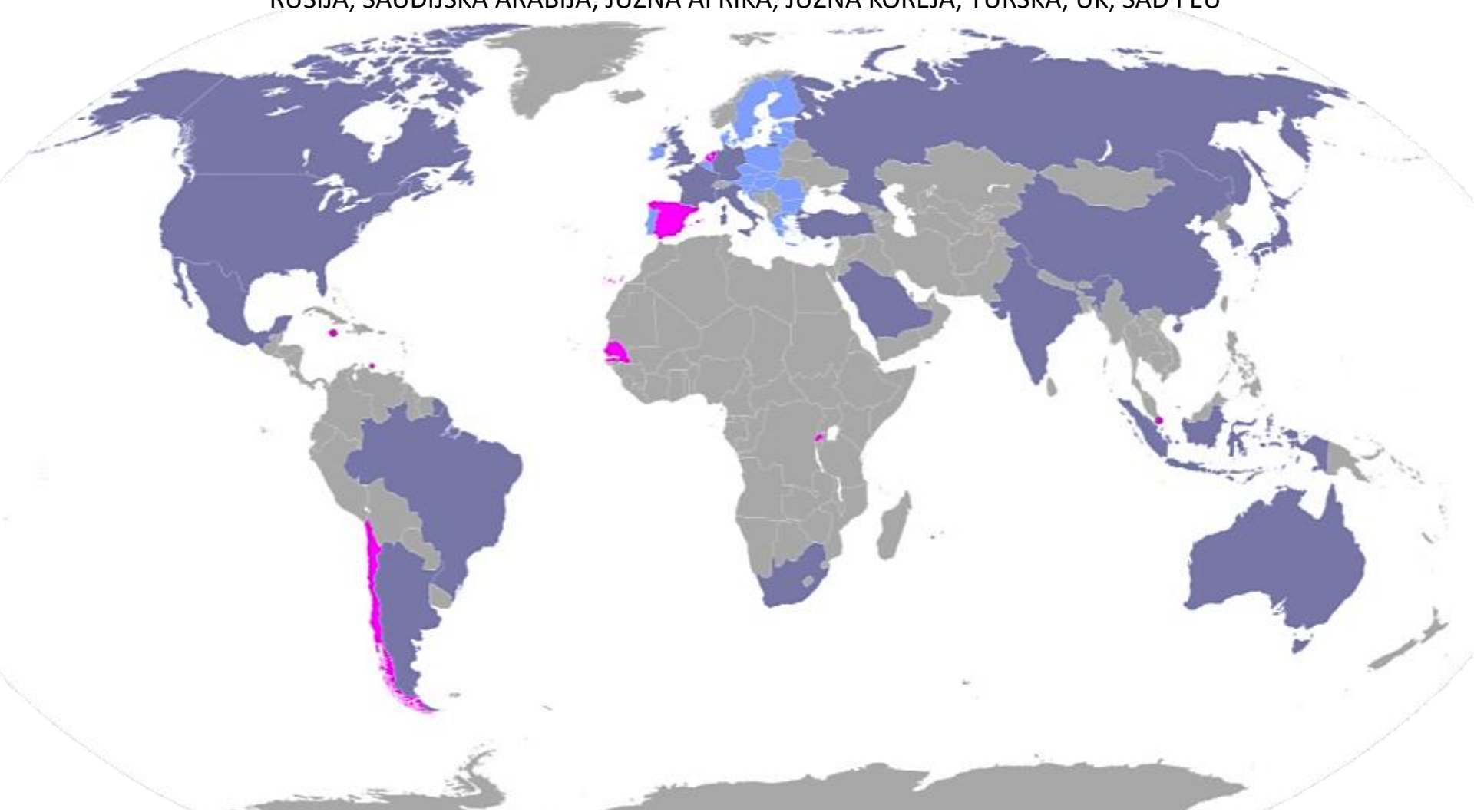
G8

KANADA, SAD, UK, FRANCUSKA, NJEMAČKA, ITALIJA, JAPAN, RUSIJA + EU (gost)

G20 – 81% svjetskog BND-a

ARGENTINA, AUSTRALIJA, BRAZIL, KANADA, KINA, FRANCUSKA, NJEMAČKA, INDIJA, INDONEZIJA, ITALIJA, JAPAN, MEKSIKO, RUSIJA, SAUDIJSKA ARABIJA, JUŽNA AFRIKA, JUŽNA KOREJA, TURSKA, UK, SAD I EU

- **20** najrazvijenijih zemalja ostvaruje **81%** svjetskog BND-a, ostalih **177** ostvaruje **19%**

34%

17%

13%

6%

3,6%

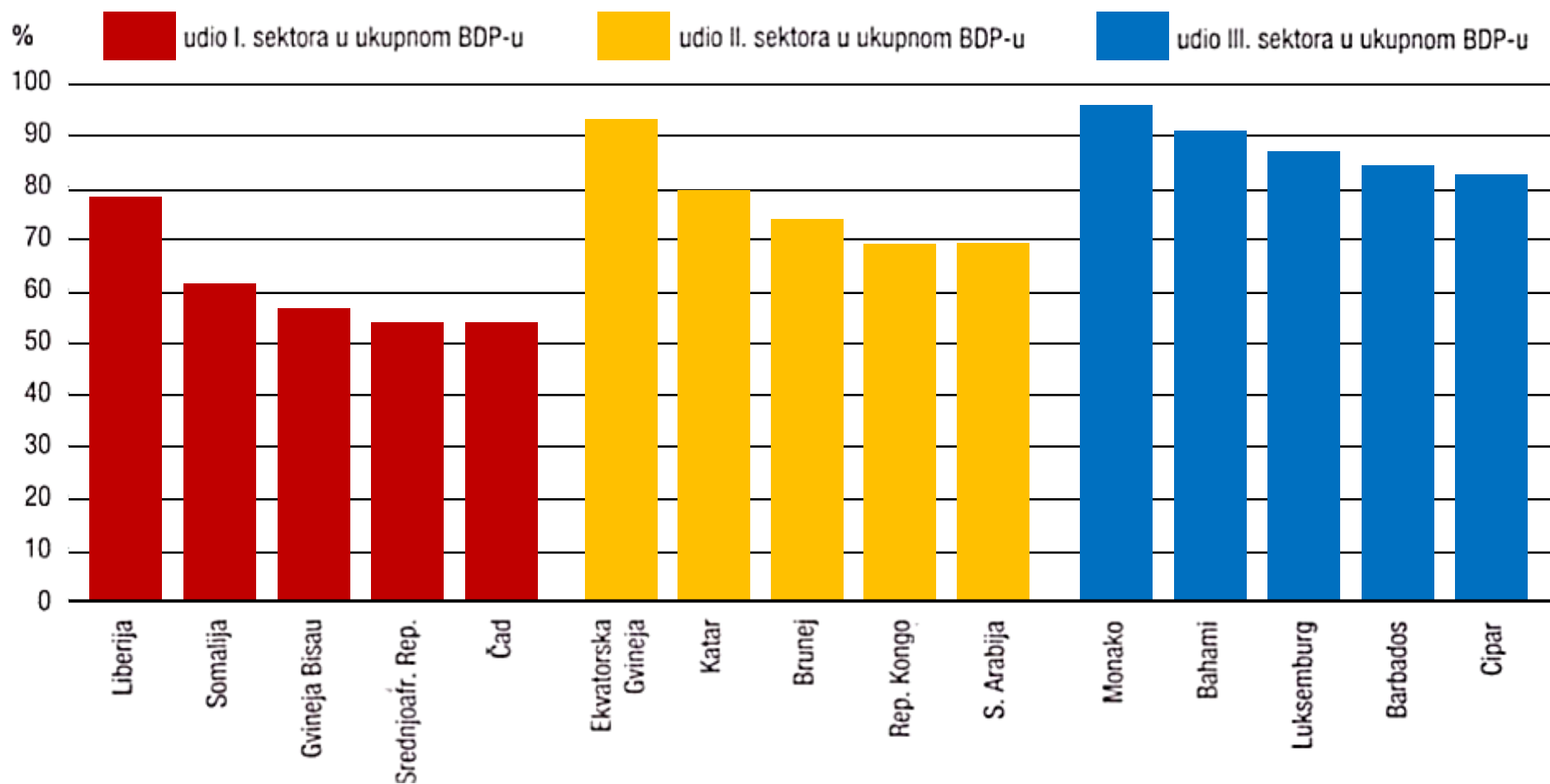
27%

ostali

70%

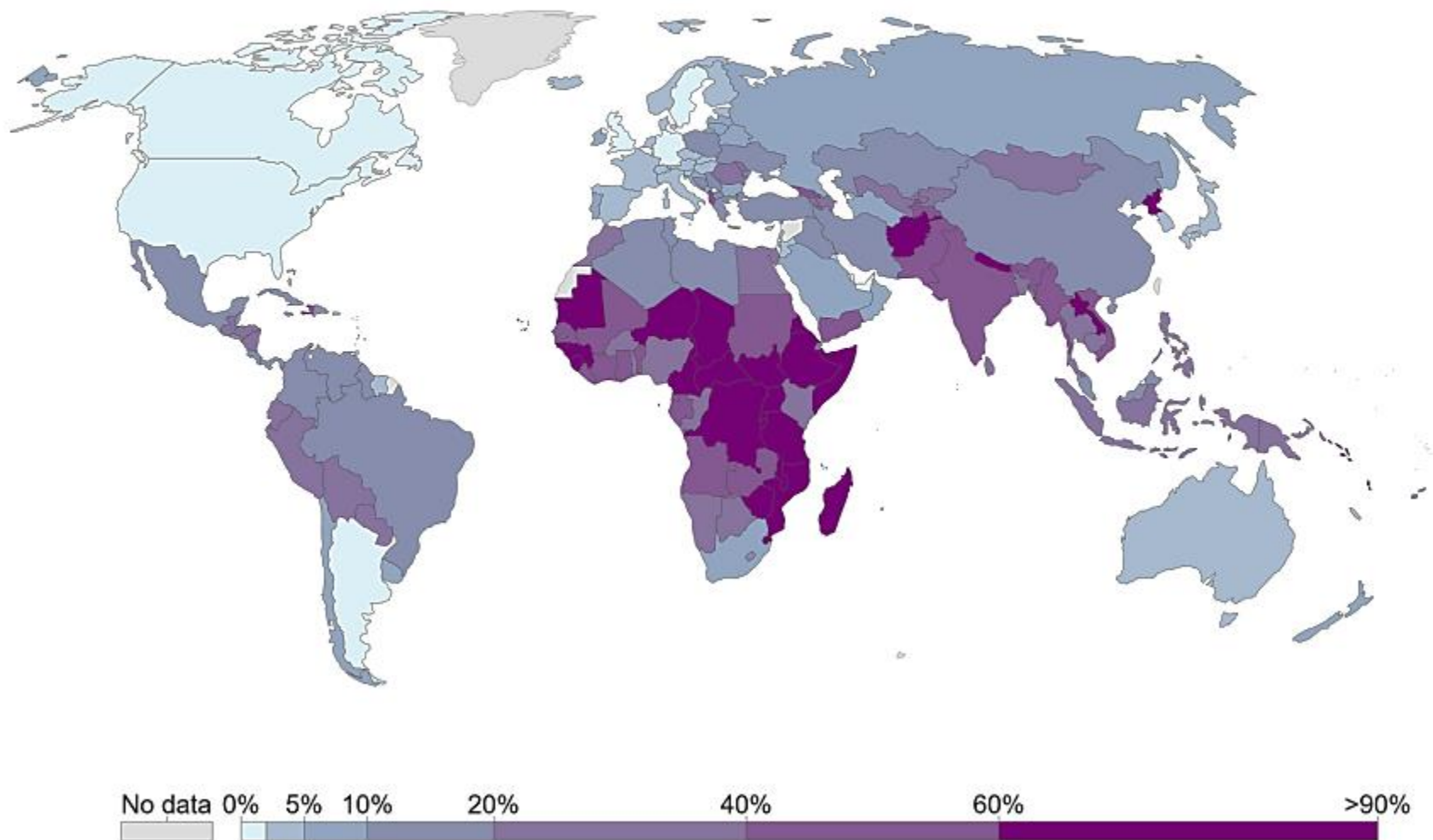
PROBLEM NEZAPOSSELNOSTI I ZAGAĐENOSTI OKOLIŠA

- **tercijarizacija društva** – u razvijenim zemljama najviše stanovništva radi u uslužnim djelatnostima, a najmanje u poljoprivredi (2-4%)
- **nerazvijene zemlje** – najviše stanovništva radi u primarnim djelatnostima

Share of the labor force employed in agriculture, 2017

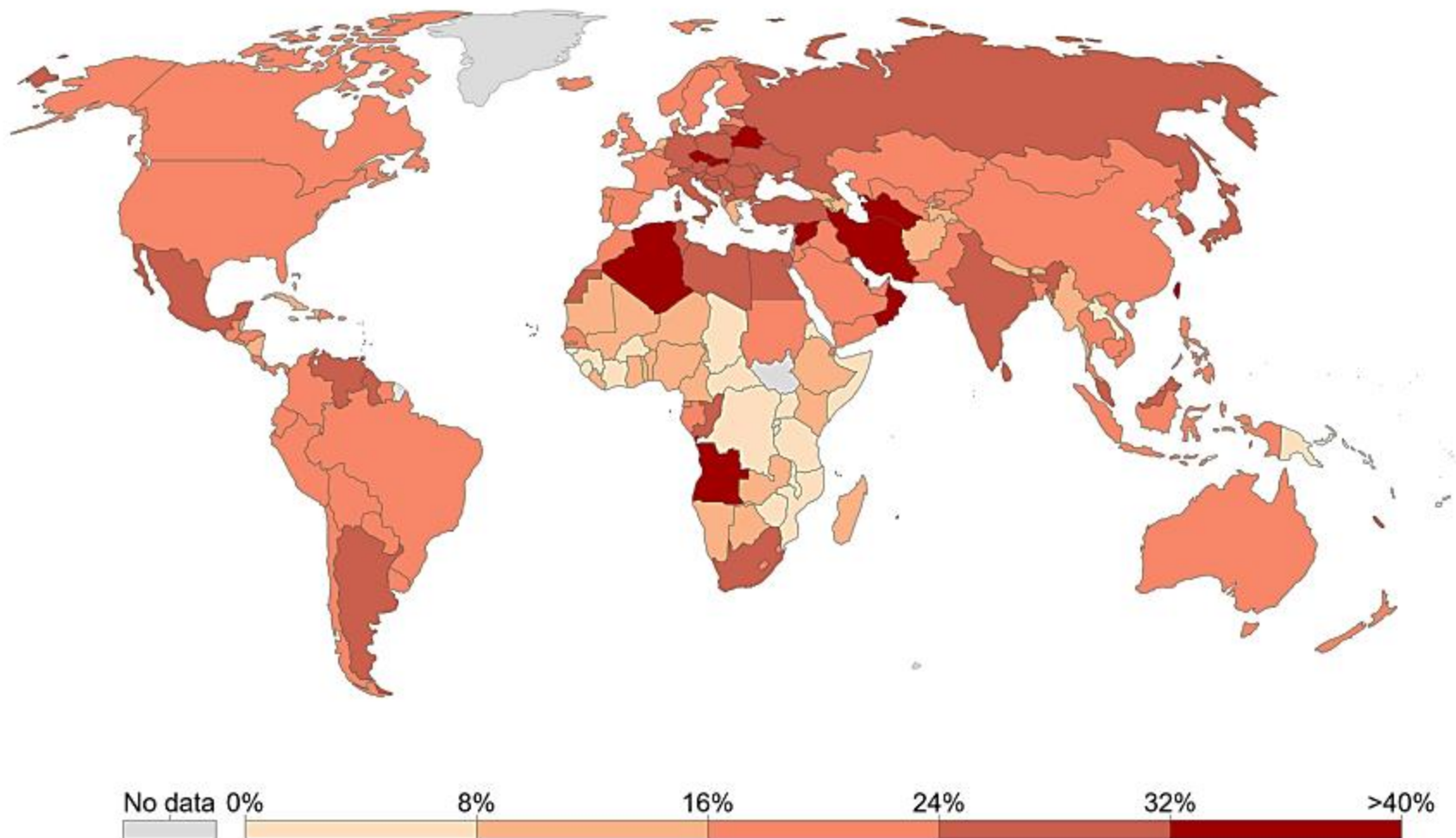
Share of persons of working age who were engaged in any activity to produce goods or provide services for pay or profit in the agriculture sector (agriculture, hunting, forestry and fishing).

Udio stanovništva zaposlenog u poljoprivredi (2017.)

Industry employment (% of total employment), 2017

Employment refers to all persons of working age who, during a specified brief period, were in paid employment (whether at work or with a job but not at work) or in self-employment (whether at work or with an enterprise but not at work).

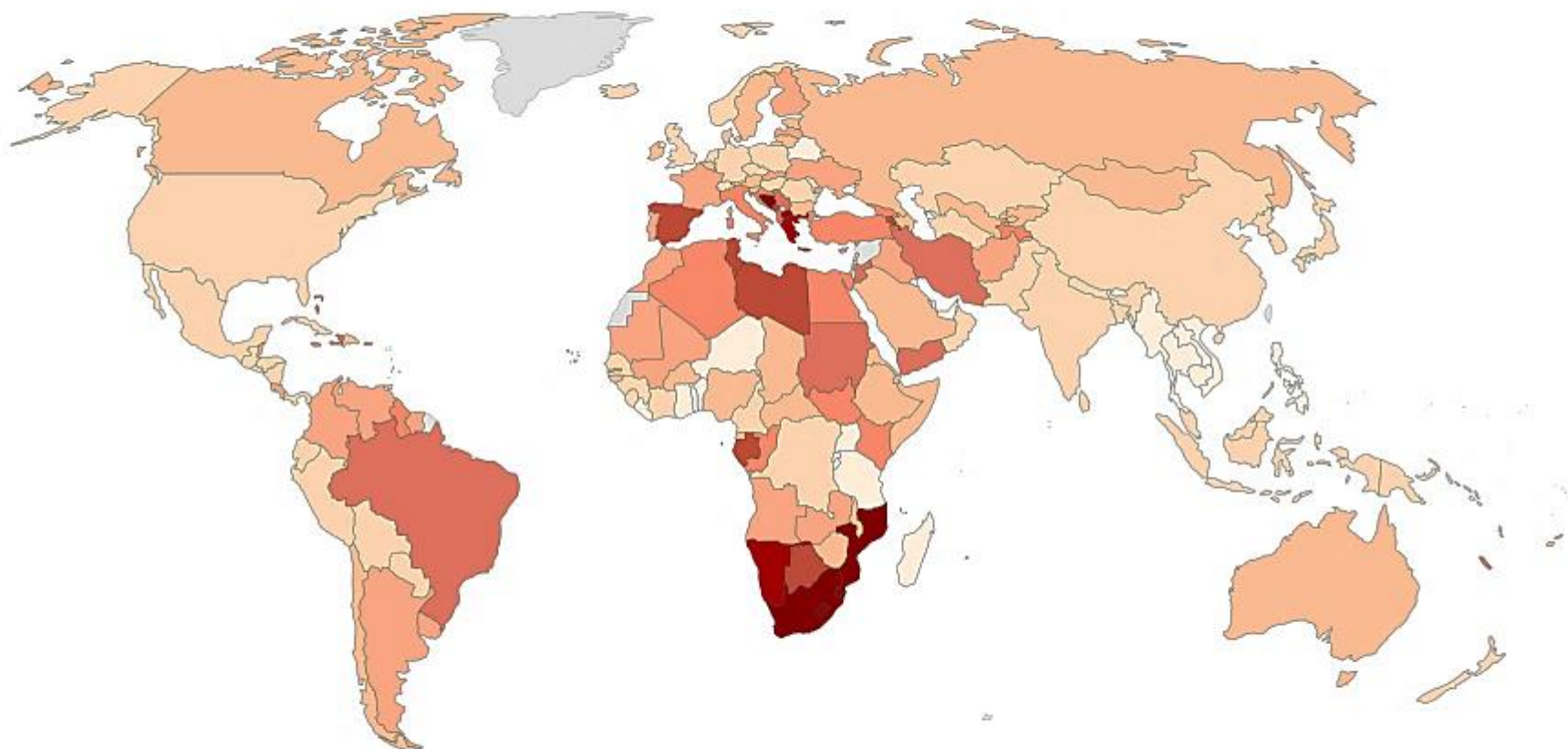
Udio zaposlenih u industriji (2017.)

STOPA NEZAPOSLENOSTI

Unemployment rate (% of total labour force), 2017

Unemployment refers to the share of the labor force that is without work but available for and seeking employment.

Our World
in Data

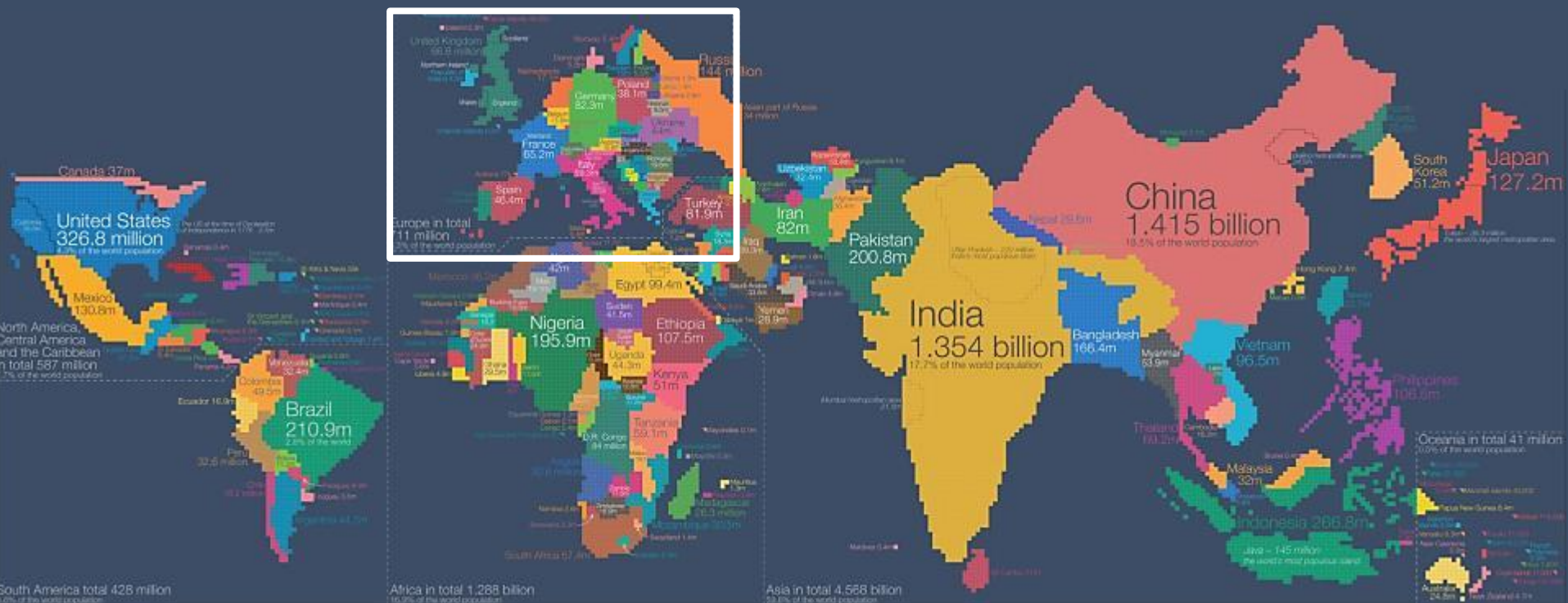

NERAVNOMJERAN RAZVOJ I EKSPLOZIJA STANOVNIŠTVA

□ → ■ = 500 000 stanovnika

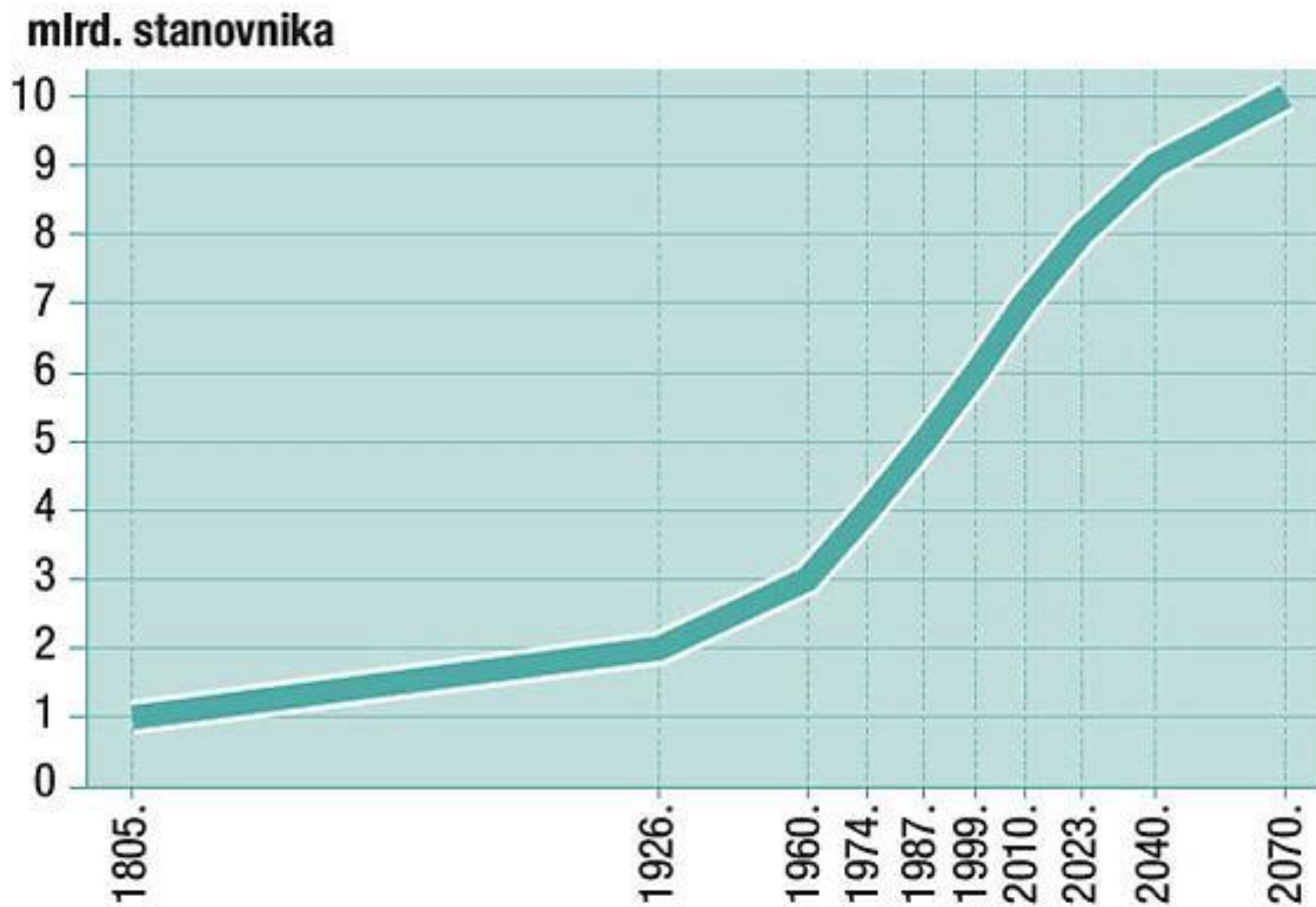

ŠIRENJE NASELJENOSTI

- od 5000. do 1000. pr. Kr (željezno doba) – oko 50 mil. st na Zemlji
- kroz **stari i srednji vijek** br. stanovnika **slabo raste i stagnira**
- od sredine 17. st nagli rast – od 550 mil. u 17. st do 1 mlrd. u 19. st
- **najveći rast nakon 2. svj. rata** – gospodarski, društveni, tehnološki i medicinski napredak čovječanstva – danas **oko 7,7 mlrd. st.**

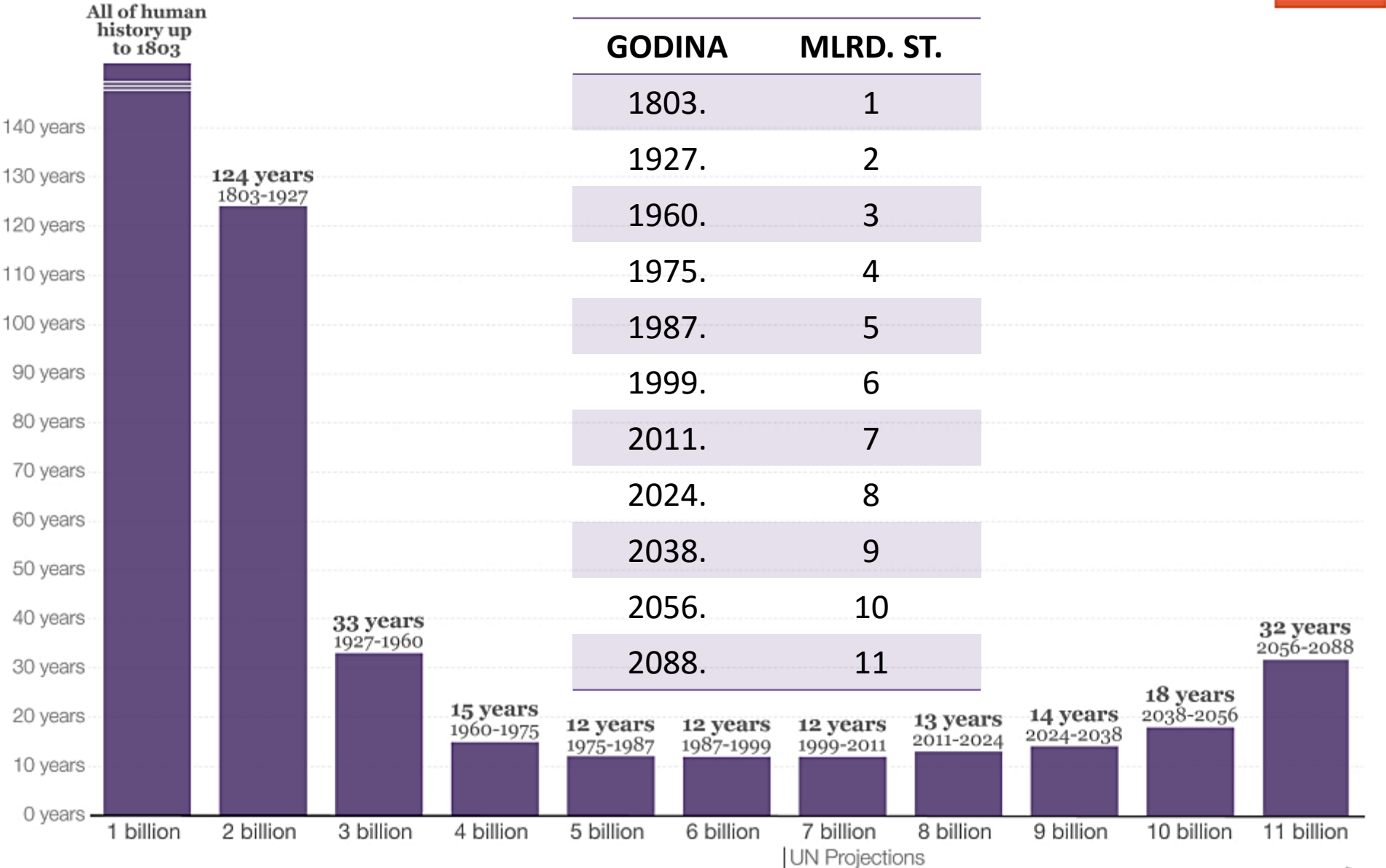

ŠIRENJE NASELJENOSTI

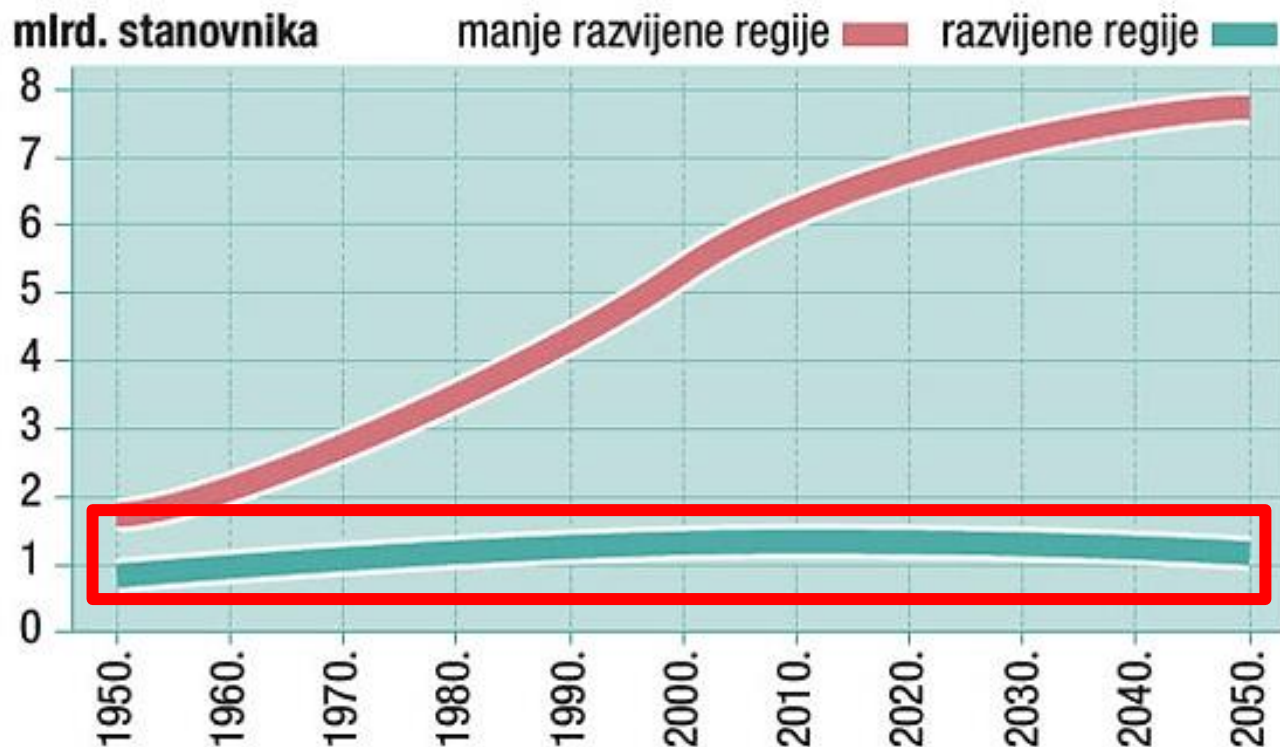
KRETANJE BROJA STANOVNIKA

Time it took for the world population to increase by one billion

DEMOGRAFSKA TRANZICIJA

- **DEMOGRAFSKA TRANZICIJA** – prijelaz s visoke stope rodности i smrtnosti, *preko demografske eksplozije*, na niske stope rodности i smrtnosti
 - **razvijene** zemlje su prošle fazu demografske tranzicije i nalaze se u **posttranzicijskoj fazi** (mala rodnost i smrtnost, slab prirodni prirast)
 - **slabije razvijene** zemlje se nalaze u **fazi demografske tranzicije**

faza pune tranzicije

(visoka rodnost, mala smrtnost, visok prirodni prirast)

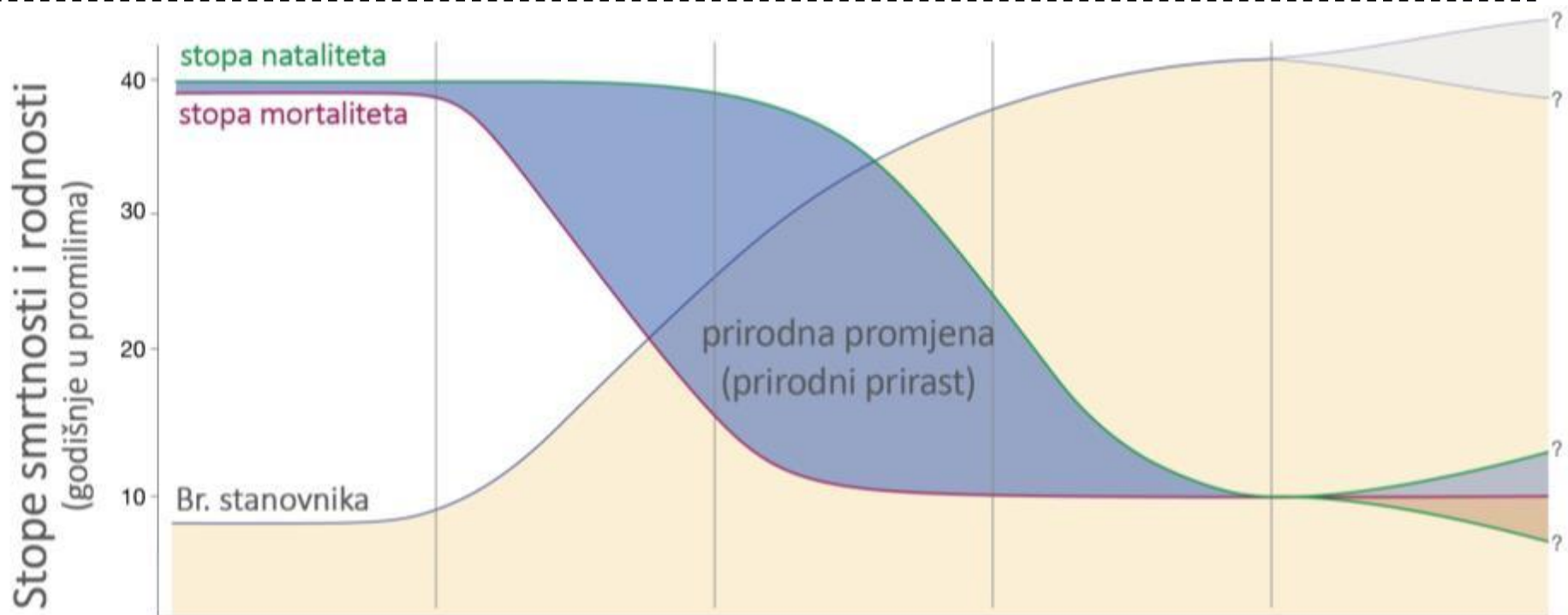
posttranzicijska faza

(mala rodnost i smrtnost, slab prirodni prirast)

OPĆE KRETANJE STANOVNIŠTVA

- ovisi o 2 faktora: **prirodnom** i **prostornom** kretanju
 - prirodna kretanja: natalitet, mortalitet i prirodna promjena
 - prostorno kretanje: migracije (imigracija i emigracija)
- kroz prošlost: **visok natalitet i mortalitet** → **stopa rasta st. niska**
- 18. i 19. st kao posljedica razvoja poljodjelstva, medicine i prometa dolazi do poboljšanja životnih uvjeta → **smanjuje se stopa mortalitet, raste br. stanovnika**
- 19. st – razvoj industrije → urbanizacija → **smanjuje se stopa nataliteta i opada stopa rasta broj stanovnika**
- u drugoj polovici 20. st. – Latinska Amerika, Azija i Afrika bilježe nagli pad stope mortaliteta, a natalitet ostaje visok → **eksplozivan rast** br. stanovnika
 - **Kina** – visoku stopu prirodnog rasta usporila politikom jednog djeteta
 - **Indija** – najbrže raste broj stanovnika

FAZE DEMOGRAFSKE TRANZICIJE

1. faza

2. faza

3. faza

4. faza

5. faza

stopa nataliteta

VISOKA

VISOKA

OPADA

NISKA

MOŽDA ĆE RASTI,
A MOŽDA ĆE I PADATI

stopa mortaliteta

VISOKA

NAGLO OPADA

USPORENI PAD

NISKA

NISKA

prirodna promjena

Stabilna ili se
blago povećava

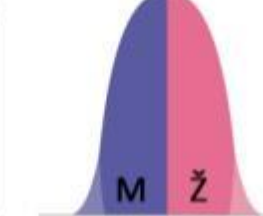
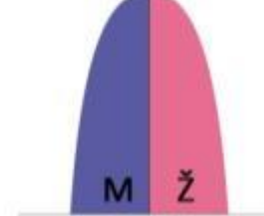
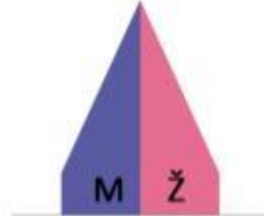
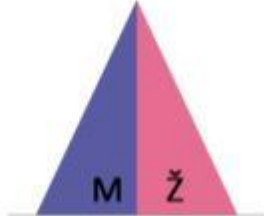
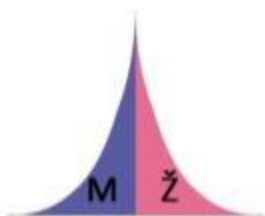
Naglo raste

Visoka, polako
usporava

Opada a zatim
se stabilizira

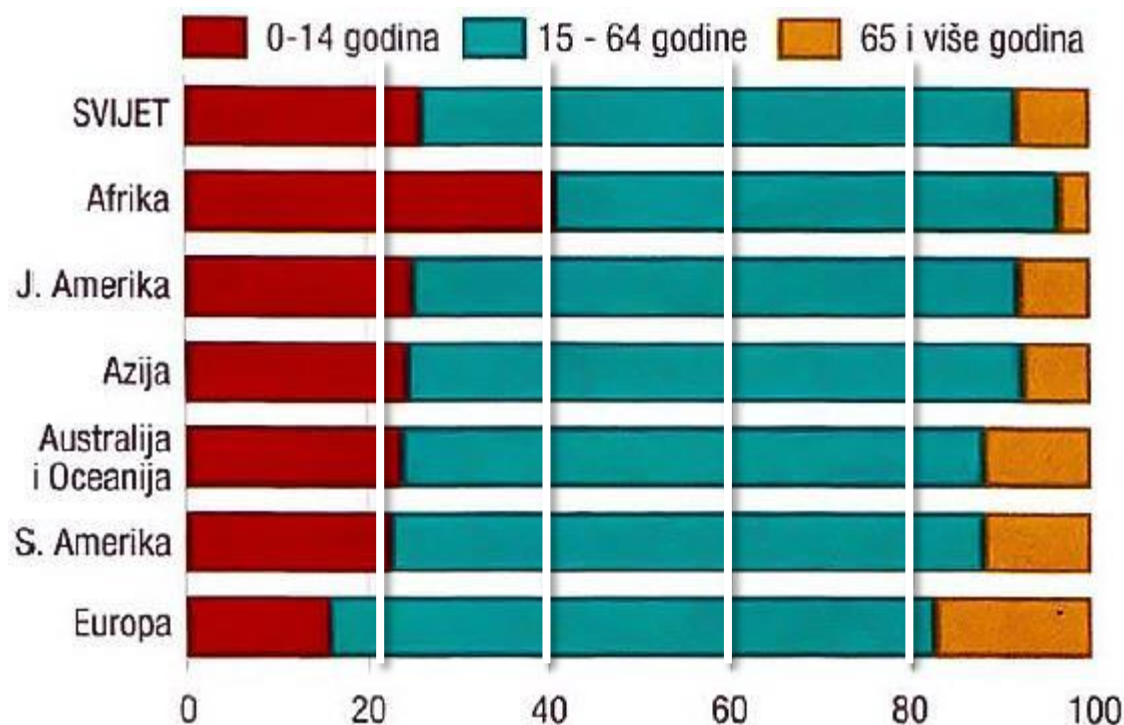
Slaba promjena

populacijska piramida

STARENJE STANOVNIŠTVA U RAZVIJENIM ZEMLJAMA

- UN-ove projekcije br. st. 2050 – 11 mlrd. st ili 8 mlrd. st.
- u razvijenim zemljama br. st. se smanjuje (za 17%), dok se u slabije razvijenim povećava (za 22%) – s 5,2 mlrd. na 7,2 mlrd.
- **STAROSNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA** – u razvijenim zemljama sve više starog stanovništva, dok u nerazvijenim sve više mladog

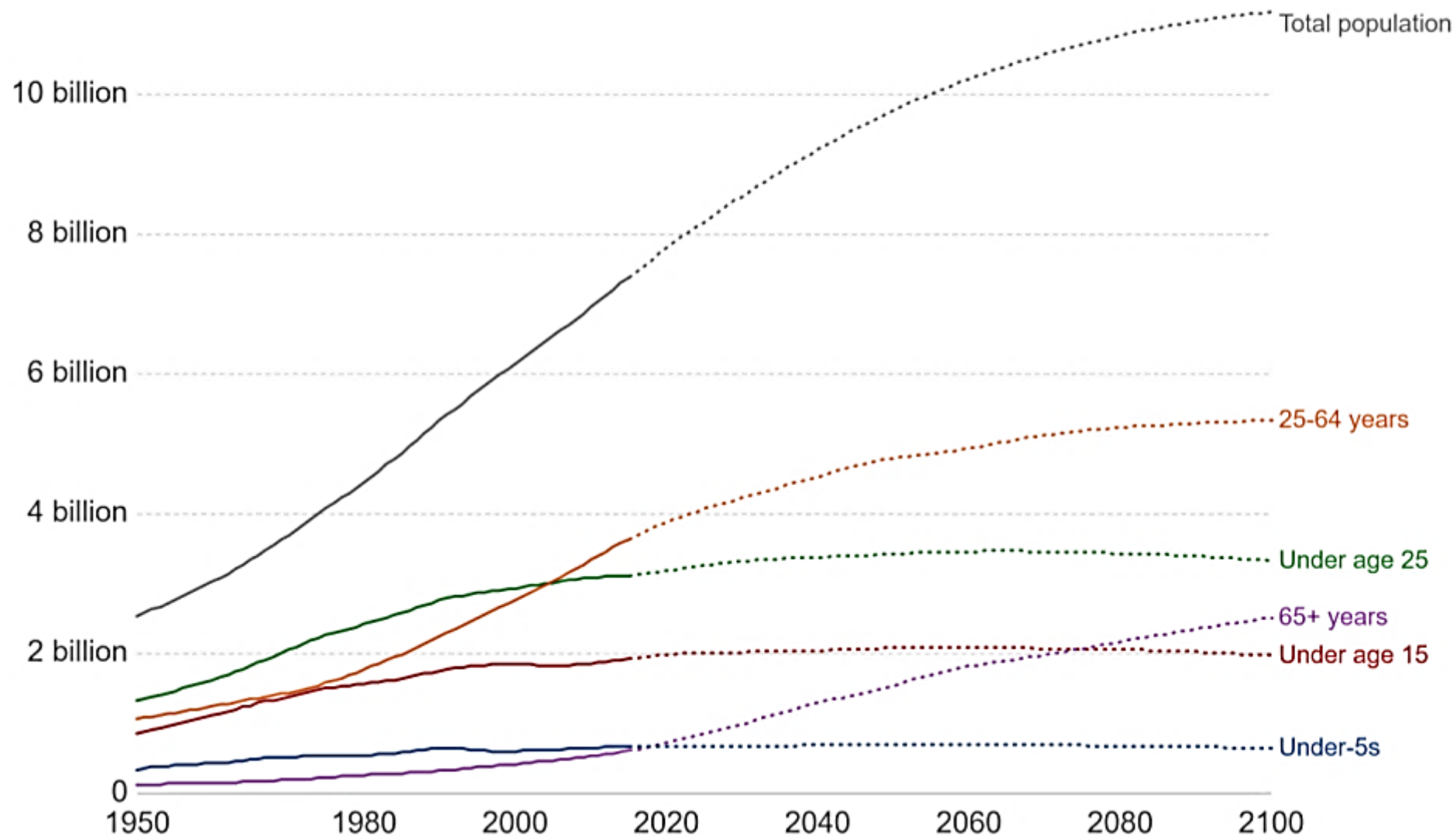
ZEMLJE	MLADO	STARO
razvijene	< 16%	> 18%
nerazvijene	28%	6,5%

STAROSNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA

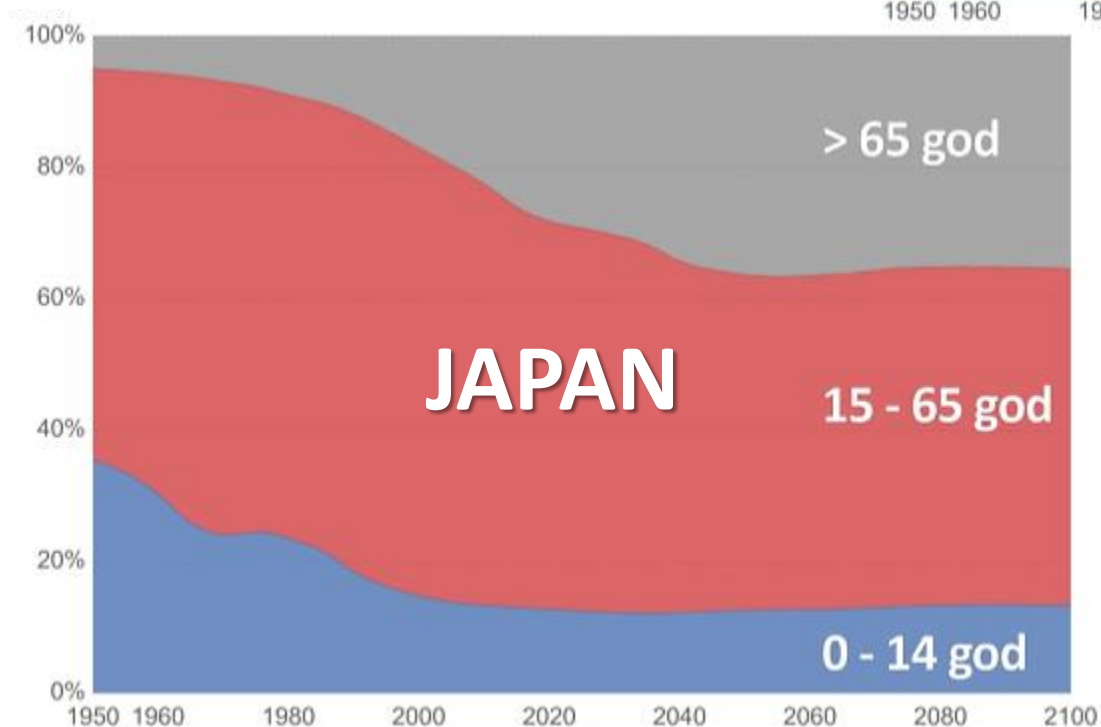
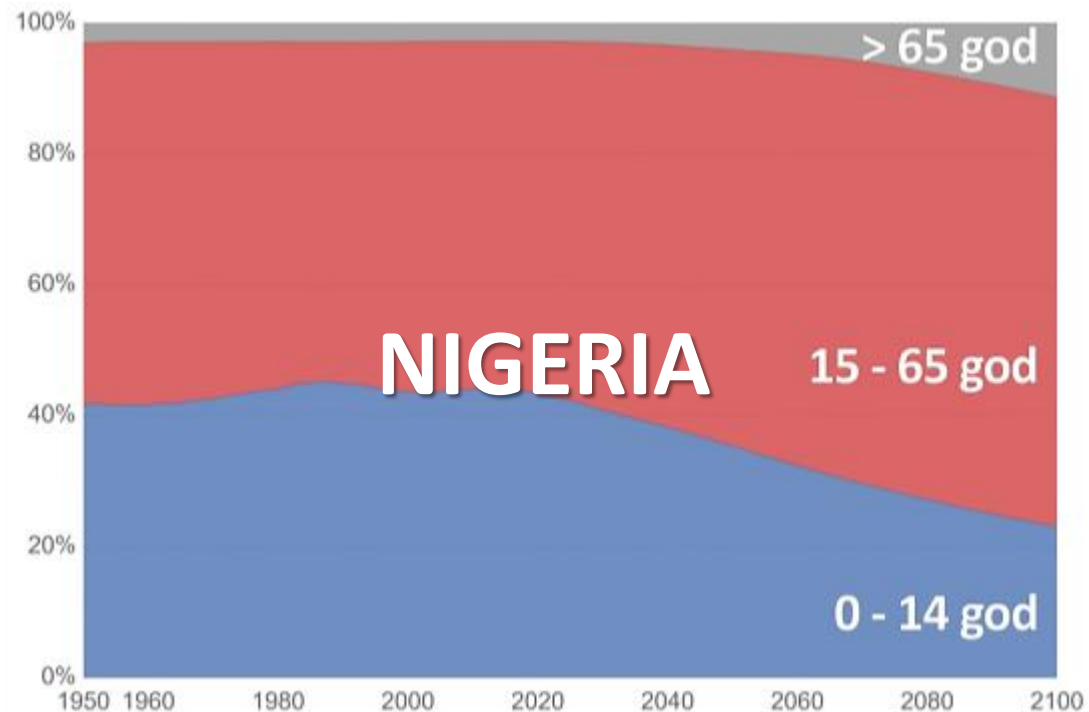
Population by age bracket with UN projections, World

Historical population estimates (from 1950 to 2015), and projections through to 2100 based on UN medium fertility scenarios. This is shown for various age brackets and total population.

Our World
in Data

STAROSNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA

PROJEKCIJA BROJA STANOVNIKA

Population projection by the UN, 2100

Shown is the total population since 1950 and the Medium Variant projections by the UN Population Division until 2100.

Zemlja	Br. st. (mil)	
	2018.	2100.
Hrvatska	4,16	2,5
Njemačka	82,3	71
Italija	59,3	47,8
Slovenija	2,1	1,7
Mađarska	9,7	6,4
Austrija	8,75	8,2
BiH	3,5	2,2

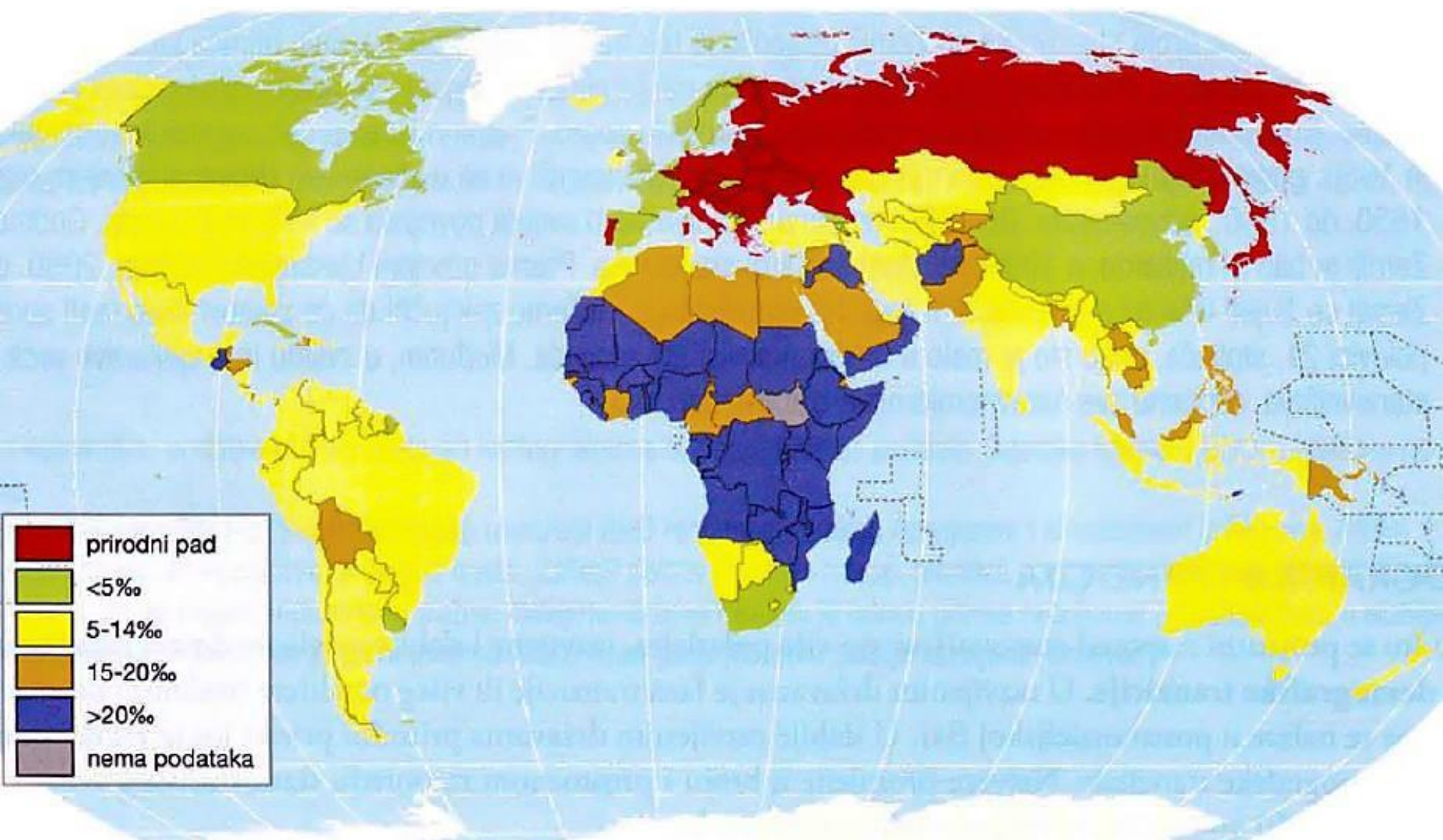
STOPE RASTA BROJA STANOVNIKA

- stanovništvo Europe se smanjuje (0,2% godišnje) – depopulacija, dok ostalih kontinenata raste – Afrika (2,5% godišnje) i Azija, J. i Sj. Amerika (1,1% godišnje)

Zemlja	Prirodna promjena
Hrvatska	-3,3‰
Njemačka	-2,4‰
Italija	-2,1‰
Slovenija	0,08‰
Mađarska	-0,37‰
Austrija	0,01‰
BiH	-0,18‰

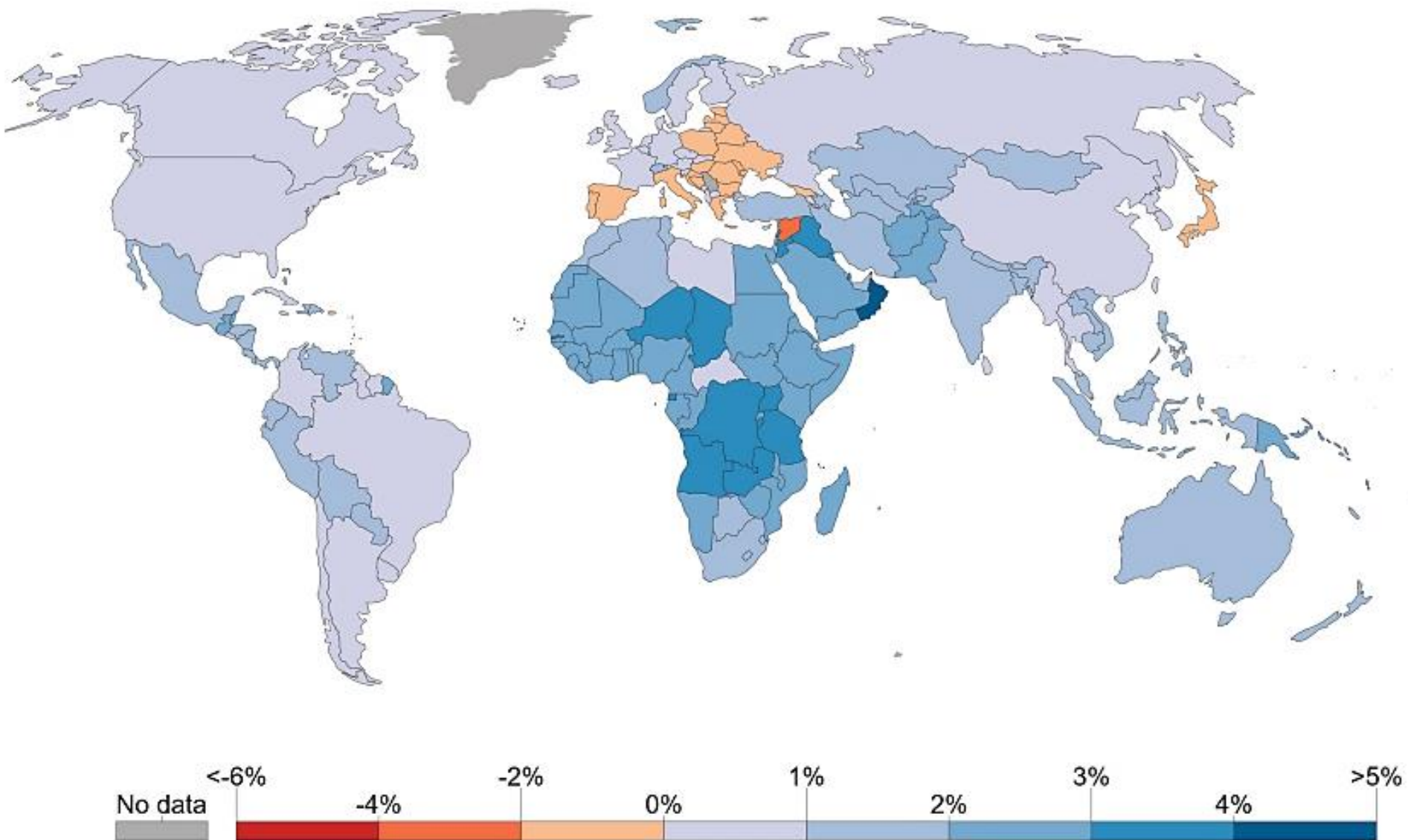

Prirodna promjena po državama (2013.)

Opće kretanje broja stanovnika

– godišnja promjena br. st. za 2015. godinu

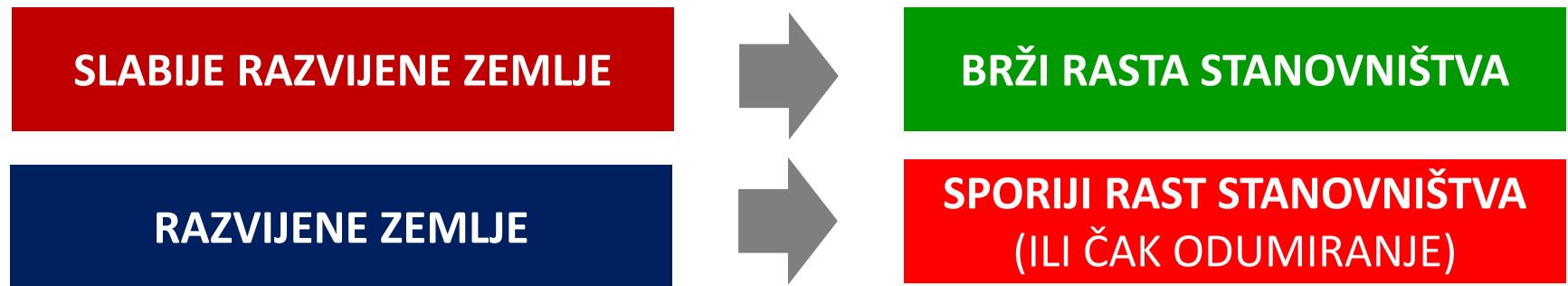

DRUŠTVENE POSLJEDICE NEJEDNAKOG RAZVOJA

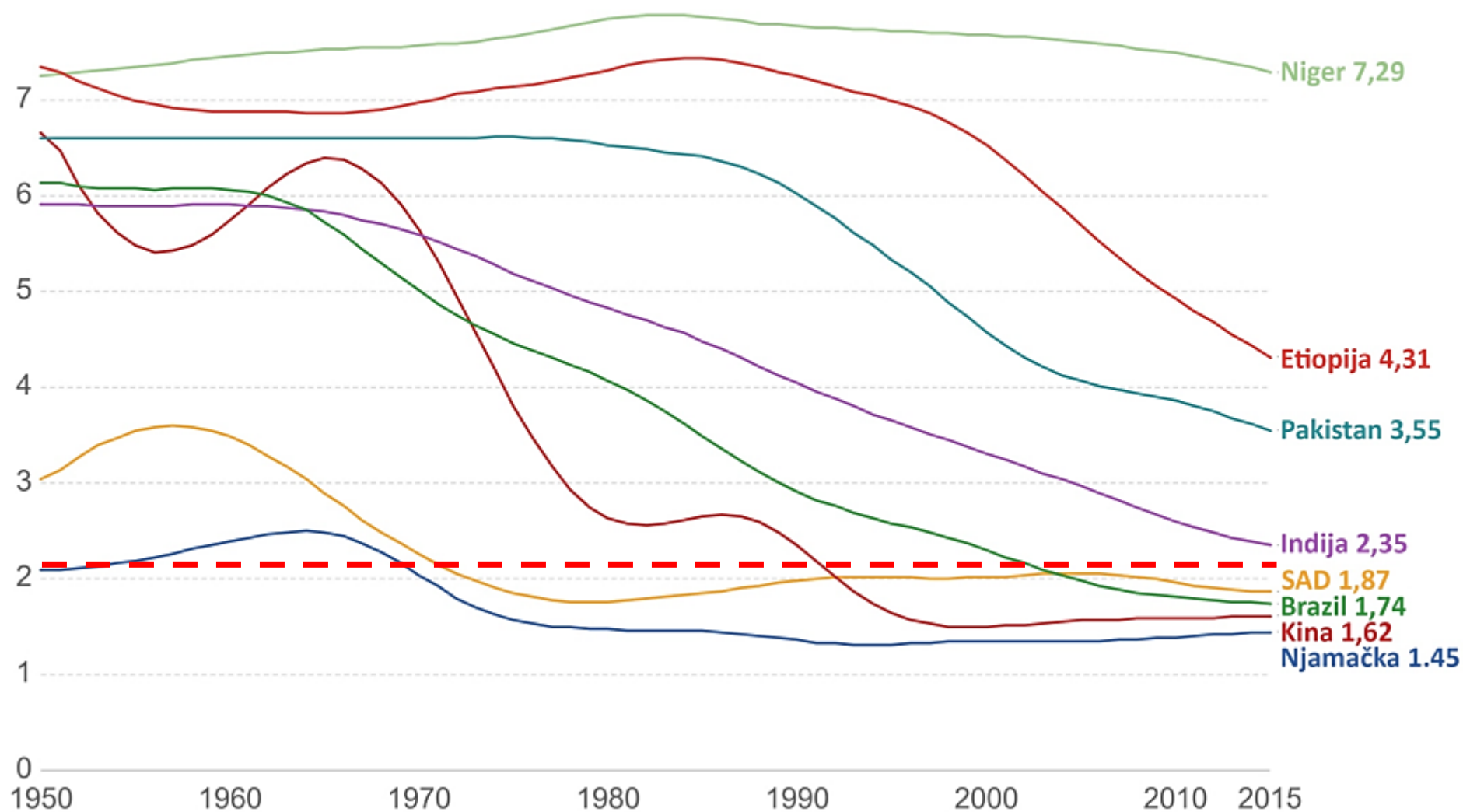
BRŽI RAST STANOVNIKA NEGO GOSPODARSTVA

- **OPĆA STOPA FERTILITETA** – broj rođene djece na jednu ženu u fertilnoj dobi
- ukupna stopa fertiliteta treba biti **2,1** kako bi bila moguća demografska zamjena (bez rasta broja stanovnika)
 - ako je stopa viša ili niža od 2,1 – mogu nastati demografski i gospodarski problemi
- **opće pravilo** – stanovništvo brže raste u slabije razvijenim zemljama, dok u razvijenim sporije (ili čak odumire)
 - iznimka od ovog pravila su naftom bogate zemlje JZ Azije

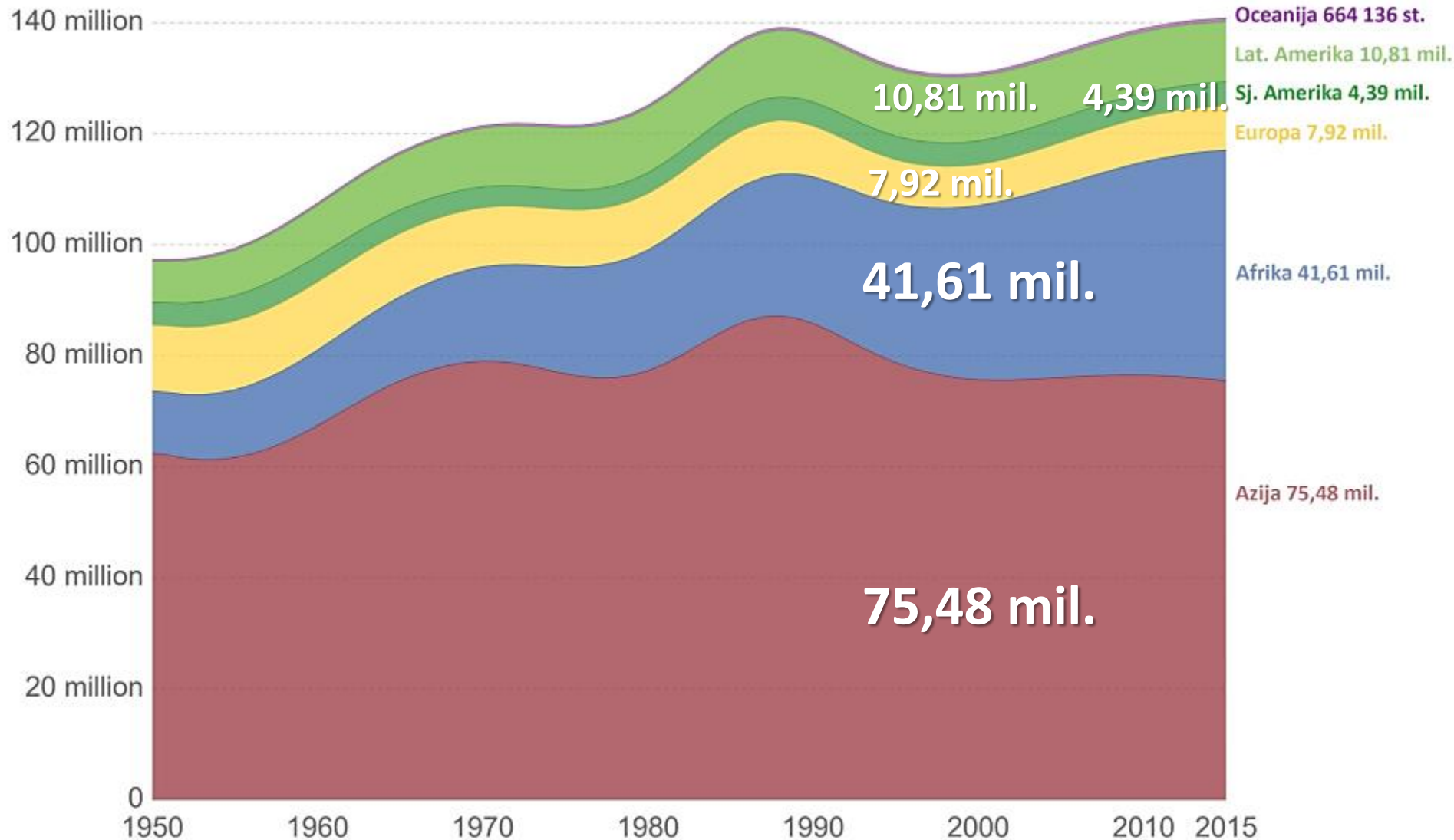
- zapadne razvijene zemlje (Europa i Sj. Amerika) – stope fertiliteta ispod 2
 - posljedica: **SENILIZACIJA STANOVNIŠTVA** (više od 8% st. starijeg od 65 god.), smanjenje br. st i migracije – javljaju se gospodarski problemi povezani sa starenjem stanovništva

Stopa fertiliteta (2015.)

Broj rođenih godišnje (2015.)

Our World
in Data

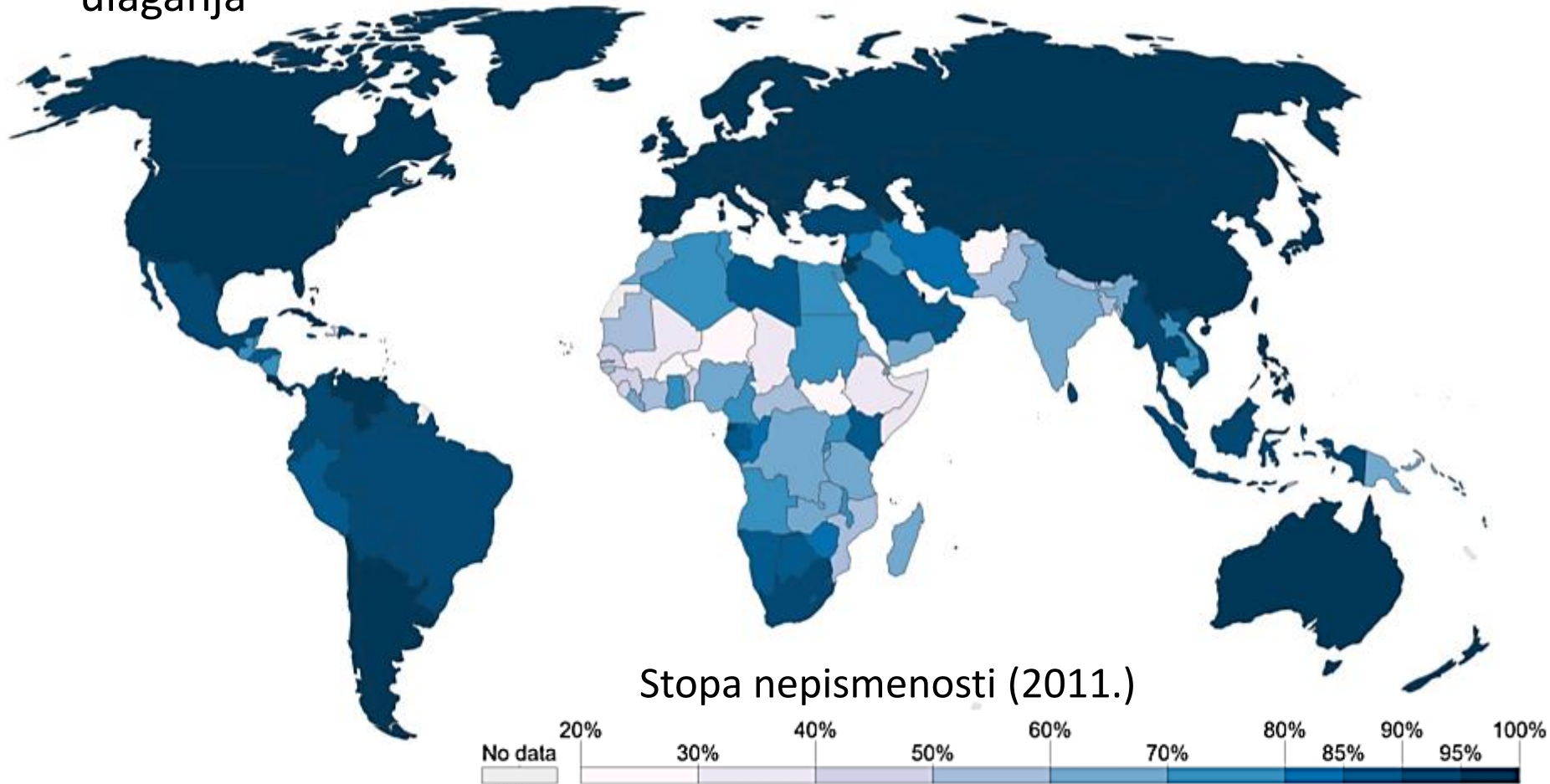

Source: UN Population Division (2017 Revision)
OurWorldInData.org/fertility-rate • CC BY

2 KOČNICE RAZVOJA SLABIJE RAZVIJENIH ZEMALJA

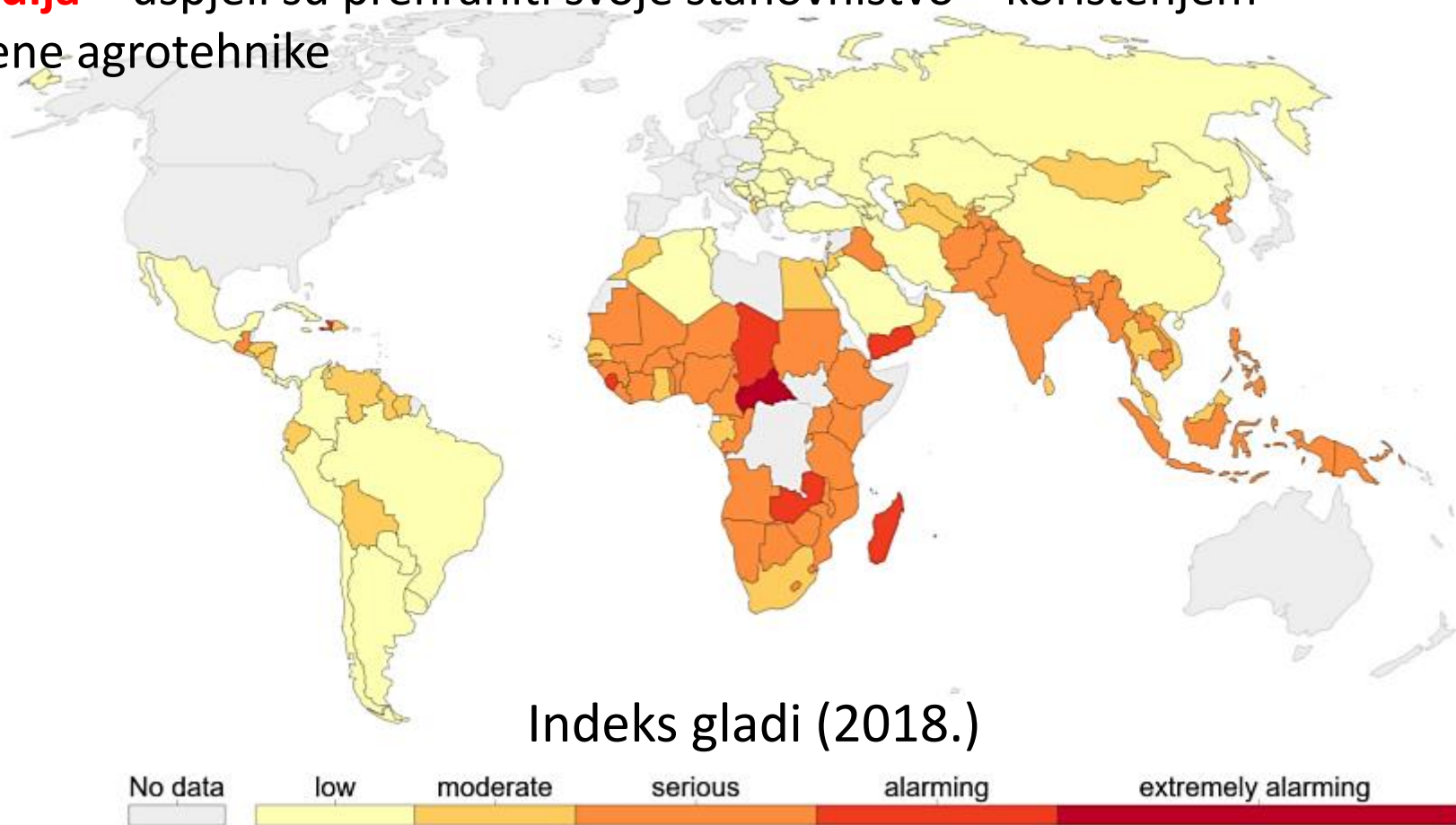
– slabije razvijene zemlje imaju **2 „kočnice“**:

- 1. nisku razinu naobrazbe** stanovništva i **nedovoljno iskustva** u poduzetništvu i razvoju industrije
- 2. prebrzi porast stanovništva** poništava napore ekonomsko razvoja i ulaganja

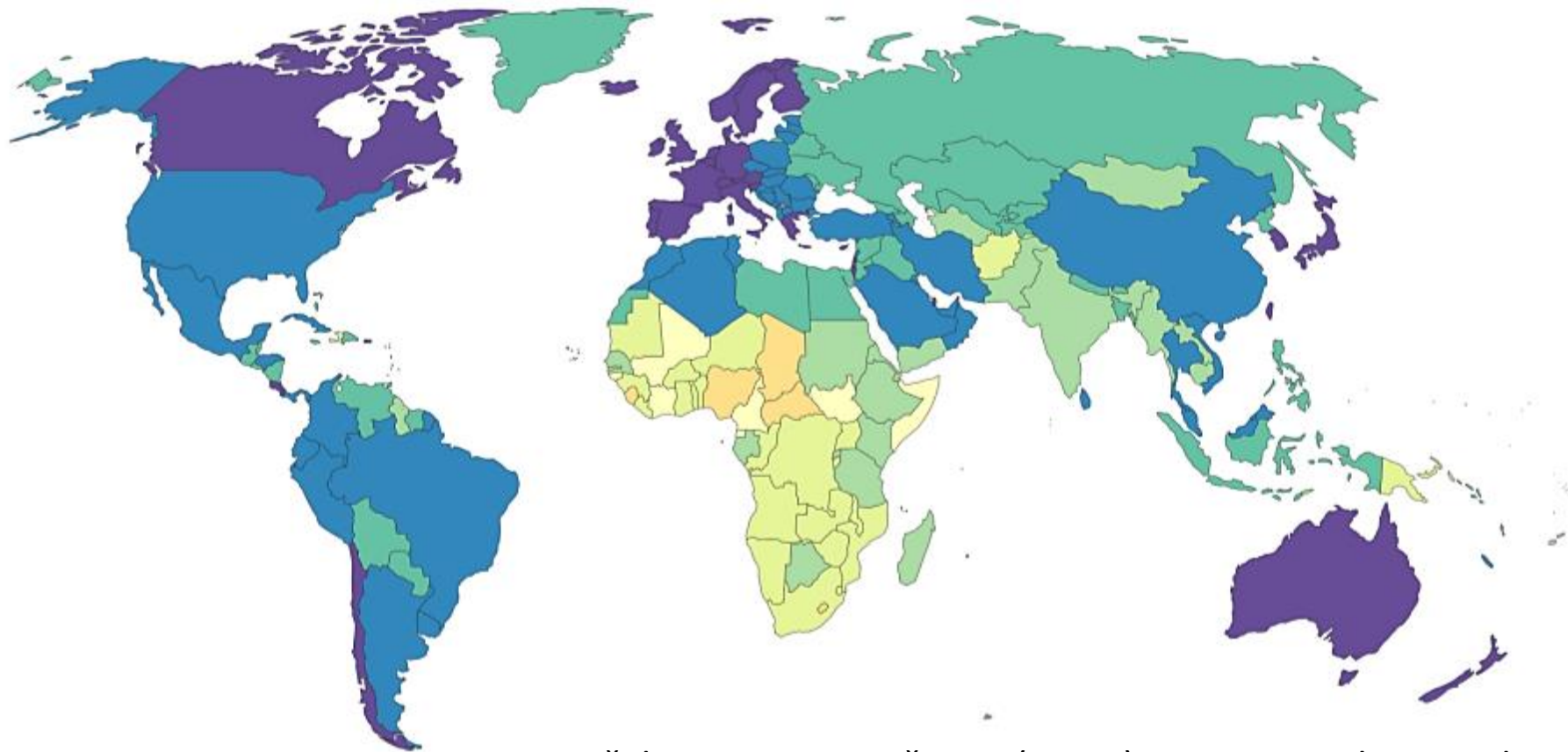
NEUHRANJEOST STANOVNIŠTVA

- slabije razvijene zemlje imaju **problema s prehranom vlastitog stanovništva**
 - ne mogu proizvesti dovoljno hrane za svoje stanovništvo
 - nemaju dovoljno novca za kupnju na međunarodnom tržištu
 - prirodne nepogode (suša) uništavaju usjeve
- **Kina i Indija** – uspjeli su prehraniti svoje stanovništvo – korištenjem suvremene agrotehnike

OČEKIVANO TRAJANJE ŽIVOTA

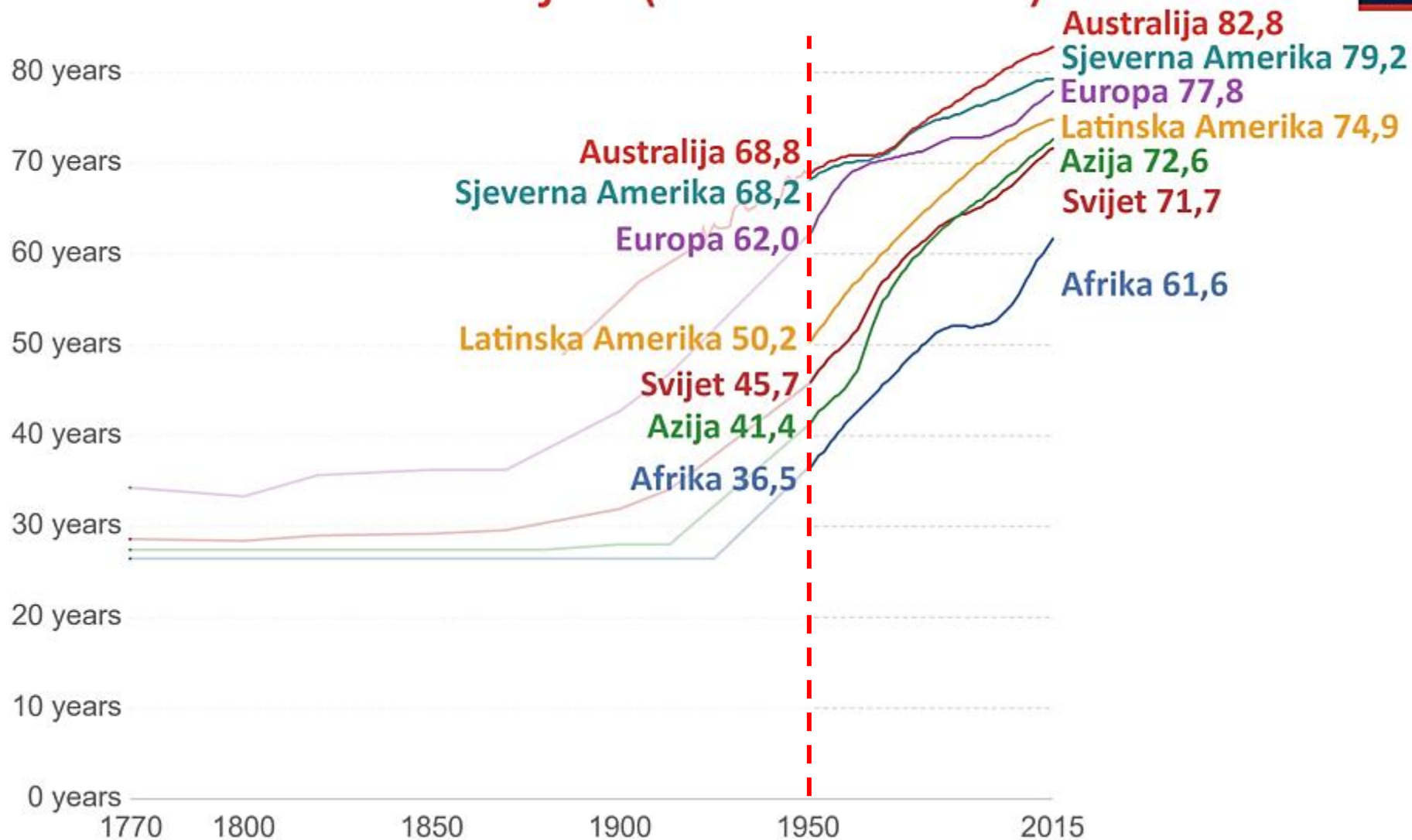
- svjetski prosjek: **71,7** godina (2015.) / Hrvatska: **77,9** god. (2015.)
- razvijene zemlje (Europa, Sj. Amerika, Australija i daleki Istok): **preko 77** god.
- slabije razvijene zemlje (Afrika, Azija i Latinska Amerika): **61 / 71 / 74** god.

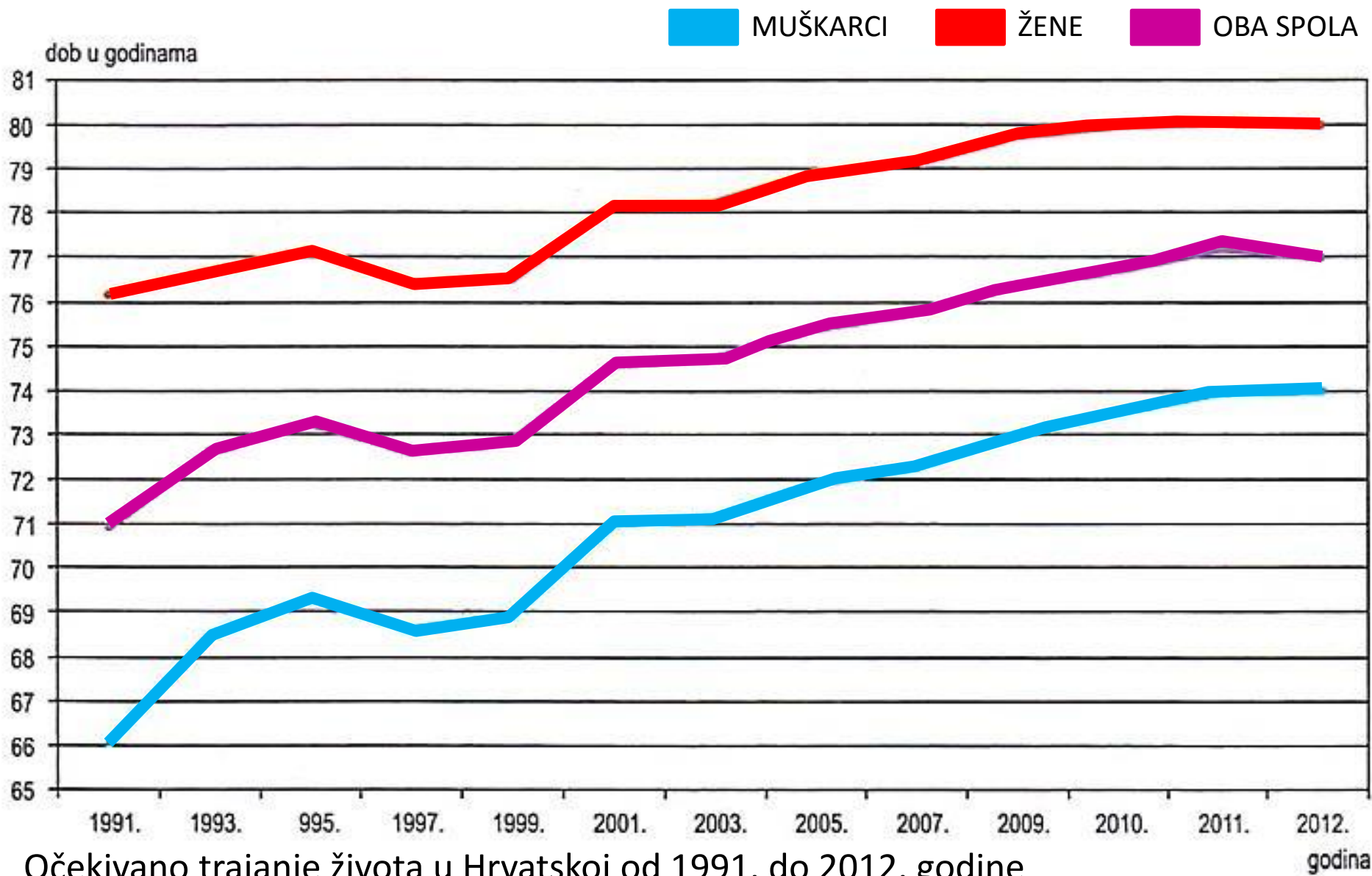

Očekivano trajanje života (2015.) – **71,7** svjetski prosjek

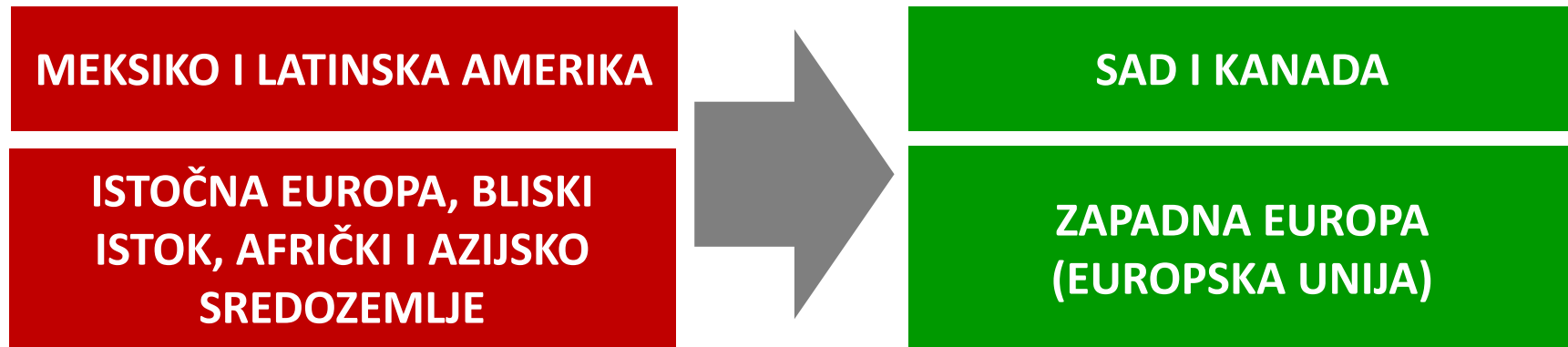
Očekivani životni vijek (1950. - 2015.)

MIGRACIJE STANOVNIŠTVA

- seljenje iz slabije razvijenih u razvijene dijelove svijeta
- **potisni** i **privlačni faktori** utječu na migracije stanovništva
- pravci migracije:

- najčešće su ekonomske migracije – prati je **odljev mozga**

Neto migracije (2015.)

(br. imigranata minus broja emigranata)

